

Politika zaměstnanosti osob se zdravotním postižením

Slovensko

Veřejná zakázka: „Zajištění komplexního řešení systému podpory zaměstnávání osob se zdravotním postižením, návrh metodologie, analytických podkladů, příprava systémových změn a vzdělávacích materiálů v návaznosti na další projekty vzdělávání zaměstnanců“

Cíl č. 11: Vytvoření databáze dobrých praxí - zahraniční zkušenosti v oblasti národních politik zaměstnanosti OZP

VÚPSV, v.v.i. Praha

2012

Obsah

1. Legislativní rámec	5
2. Nejdůležitější orgány a instituce	6
3. Posudková činnost.....	9
4. Pracovní rehabilitace	11
5. Odborné vzdělávání a příprava	14
6. Zaměstnávání osob se zdravotním postižením na otevřeném trhu práce ..	19
6.1 Povinnosti zaměstnavatelů	19
6.2 Podpora zaměstnávání.....	20
6.3 Podpora samostatné výdělečné činnosti	21
6.4 Podporované zaměstnávání	23
6.5 Sociální podniky	25
7. Chráněná práce	26
8. Statistické údaje.....	30
9. Zdroje financování opatření na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením	31
Prameny	32
Přílohy	

1. Legislativní rámec

Základním právním dokumentem, který zakotvuje ve svém textu princip rovnosti a zákazu diskriminace v nejširším slova smyslu, je **Ústava Slovenské republiky** (zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky), která zaručuje základní lidská práva a svobody na území Slovenské republiky všem bez ohledu na pohlaví, rasu, barvu pleti, jazyk, náboženství, politické smýšlení, národní nebo sociální původ, příslušnost k národnosti nebo etnické skupině, majetek, rod nebo jiné postavení (čl. 12). Deklaruje pro všechny právo na práci, na svobodnou volbu povolání a přípravu na něj, právo na podnikání a jinou výdělečnou činnost. Pro ženy, mladistvé a zdravotně postižené pak navíc právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci, na zvláštní pracovní podmínky, ochranu v pracovněprávních vztazích a na pomoc při přípravě k povolání (čl. 35 a 38).

Důležitým krokem k dodržování principu rovného zacházení bylo přijetí tzv. **antidiskriminačního zákona** (zákon č. 365/2004 Z.z., o rovném zacházení v některých oblastech a o ochraně před diskriminací v platném znění). Slovensko tímto zákonem transponovalo do svého právního řádu Směrnici Rady č. 2000/78/ES, která stanovuje obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání bez ohledu na zdravotní postižení. Zákon zakazuje diskriminaci v nejširším slova smyslu a za dodržování zásady rovného zacházení považuje i preventivní chování všech subjektů, které jsou povinny tuto zásadu dodržovat, např. i státní a jiné orgány veřejné správy, právnické i fyzické osoby. Podrobně definuje jednotlivé formy diskriminace a stanovuje, jakými právními prostředky se může proti zakázané diskriminaci člověk bránit.

Další zákonná opatření týkající se speciálně postavení osob se zdravotním postižením na trhu práce, která zakotvují princip rovného zacházení, jsou obsažena především v **zákoníku práce** (zákon č. 311/2001 Z.z., zákoník práce, v platném znění) v **zákoně č. 5/2004 Z.z., o službách zaměstnanosti** v platném znění a vyhlášce č. 44/2004 Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny SR, kterou se provádí některá ustanovení tohoto zákona, a v **zákoně č. 461/2003 Z.z., o sociálním pojištění** v platném znění.

V zákoníku práce je to především § 158 a § 159, který konstatuje, že zaměstnavatel má povinnost zaměstnávat osobu se zdravotním postižením na vhodném pracovním místě a umožnit jí výcvikem nebo studiem získání potřebné kvalifikace a pečovat o její zvyšování. Pro zaměstnance se zdravotním postižením, kterého nelze zaměstnat za obvyklých pracovních podmínek, může zaměstnavatel zřídit chráněnou dílnu nebo chráněné pracoviště. Zaměstnavatel má umožnit zaměstnanci se zdravotním postižením teoretickou nebo praktickou přípravu za účelem zachování, zvýšení, rozšíření nebo změny dosavadní kvalifikace.

Tyto povinnosti podrobněji upravuje **zákon o službách zaměstnanosti**.

Ten také v § 14 a § 15 definuje právo na přístup k zaměstnání a konstatuje, že občan má právo na přístup k zaměstnání bez jakýchkoliv omezení v souladu se zásadou rovného zacházení a mezi vyjmenovanými možnými důvody diskriminace uvádí i zdravotní postižení. Definuje dále vhodné zaměstnání jako takové, které zohledňuje zdravotní stav občana, přihlíží k jeho kvalifikaci, odborné zručnosti a druhu vykonávané práce.

2. Nejdůležitější orgány a instituce

Aktéry procesu podpory zaměstnávání osob se zdravotním postižením jsou:

- **Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny,**
- **Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny,**
- **úřady práce, sociálních věcí a rodiny,** které zajišťují výkon státní správy kromě jiného v oblasti služeb zaměstnanosti na úrovni krajů či regionů,
- **Sociální pojišťovna,**
- **Institut pro pracovní rehabilitaci,**
- **agentury podporovaného zaměstnání a**
- **dobrovolné a neziskové organizace** vykonávající především poradenskou a vzdělávací činnost.

Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny

Ústředí je orgánem státní správy, které ve vztahu k uplatňování politiky zaměstnanosti řídí, metodicky usměrňuje a kontroluje činnost úřadů práce, sociálních věcí a rodiny v oblasti poskytování služeb zaměstnanosti. Kromě toho vypracovává a usměrňuje celostátní projekty na zlepšení situace na trhu práce, zprostředkovává zaměstnávání slovenských občanů v členských zemích EU, vydává povolení na výkon činnosti agenturám podporovaného zaměstnávání a dočasného zaměstnávání, rozhoduje o odvoláních klientů ve věcech (ne)zařazení či vyřazení do/z evidence uchazečů o zaměstnání a ve věci neplnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

Úřady práce, sociálních věcí a rodiny

Úřady práce, sociálních věcí a rodiny jsou orgány státní správy na regionální úrovni, které poskytují kromě jiných i služby v oblasti zaměstnanosti. Ve své činnosti se řídí příslušnými ustanoveními zákona č. 5/2004 Z. z., o službách zaměstnanosti ve znění pozdějších předpisů.

Jejich prvořadou povinností je **zprostředkování vhodného zaměstnání** uchazečům o zaměstnání, vedení **evidence volných pracovních míst** a zaměstnavatelů ve svém obvodu, rozhodování o **zařazení občana do evidence** uchazečů o zaměstnání a následně o jejich **vyřazení z evidence** z důvodu nastoupení do zaměstnání nebo z důvodu zahájení samostatné výdělečné činnosti.

Důležitou součástí je **poskytování informací zaměstnavatelům** o možnostech, které jim nabízí zákon o službách zaměstnanosti, o jejich právech a povinnostech a kontrola dodržování těchto povinností.

Důležitou činností je poskytování informačně-poradenských a odborných poradenských služeb a realizace projektů a programů zaměřených na zlepšení situace na trhu práce v regionu.

Do působnosti úřadů práce patří kromě jiného:

- **zprostředkovávat** vhodné zaměstnání uchazečům a zájemcům o zaměstnání,
- **vést** evidenci volných míst, uchazečů a zájemců o zaměstnání,
- **poskytovat** informační a poradenské služby,

- **rozhodovat** o povinnosti zaměstnavatele zaplatit odvody za nesplnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením a o udělení souhlasu zaměstnavateli k ukončení pracovního poměru výpovědí zaměstnanci, který je osobou se zdravotním postižením,
- **ukládat** pokuty,
- **přiznávat, rušit, měnit a pozastavovat** postavení chráněné dílny či chráněného pracoviště,
- **zřizovat** agentury podporovaného zaměstnávání.

V oblasti **integrace občanů se zdravotním postižením** úřady mají:

- **zřizovat** speciální organizační útvary pro integraci občanů se zdravotním postižením,
- **vést** evidenci uchazečů o zaměstnání, kteří jsou osobami se zdravotním postižením a evidenci zájemců o zaměstnání z řad osob se zdravotním postižením,
- **označovat** v evidenci volných pracovních míst ta místa, která nejsou vhodná pro občany se zdravotním postižením a
- **kontrolovat** dodržování povinného podílu zaměstnávání občanů se zdravotním postižením.

Poradensko-informační centra pro osoby se zdravotním postižením

při úřadech práce, sociálních věcí a rodiny úspěšně pracují už několik let. Jejich zřízení je výsledkem partnerské spolupráce slovenských a rakouských expertů v rámci projektu PHARE Consensus III s názvem „Podpora zaměstnávání občanů se zdravotním postižením“.

Poskytují odbornou poradenskou podporu a pomoc osobám se zdravotním postižením, které hledají zaměstnání a potřebují se zorientovat ve svých možnostech a předpokladech pro práci zjištěním svého zůstatkového pracovního potenciálu pro práci na základě podrobné analýzy. Klienti v poradenském centru obdrží doporučení vhodného druhu pracovní činnosti, kterou mohou vzhledem ke svému potenciálu provozovat, aniž by došlo ke zhoršení jejich zdravotního stavu. Následně si mohou doplnit nebo rozšířit své zručnosti, které podpoří jejich umístění na trhu práce a úspěšné setrvání na něm.

Poradensko-informační centra poskytují osobám se zdravotním postižením tyto služby:

- **sociálně-psychologickou a poradenskou podporu** klienta během evidence, vzdělávání, zkušební doby i během trvání zaměstnání,
- **zprostředkování a realizaci specifických služeb** podporujících zručnosti klienta pro získání zaměstnání a udržení se v něm, např. sociálně-psychologický výcvik, profesní orientaci s využitím speciálních pomůcek podle druhu postižení, rozvoj sociálních zručností klientů se zdravotním postižením,
- **zhodnocení pracovního potenciálu** osob se zdravotním postižením pro práci,
- **získávání a poskytování informací** pro osoby se zdravotním postižením a zaměstnavatele, které umožňují a ulehčují jejich orientaci, vzájemný kontakt, poznávání, kooperaci a další spolupráci; informují je také o trhu práce, charakteristice povolání, o možnostech vzdělávání a přípravy pro trh práce, zprostředkovávají kontakty s relevantními institucemi,

- **spolupráci a podporu** občanu se zdravotním postižením při jeho adaptaci na nové **pracovní místo a sociální prostředí,**
- **poradenství** individuální i skupinové, podporu a poradenství během zacvičování a pracovní praxe,
- **analýzu** pracovního místa a pracovní činnosti,
- **realizaci malých skupinových aktivit** podporujících zaměstnání klientů se zdravotním postižením s využíváním speciálních pomůcek - sociálně-psychologické cvičení, profesní orientace, rozvoj sociálních zručností klientů se zdravotním postižením,
- **mapování a zprostředkování** různých typů pracovních pomůcek určených na kompenzaci zdravotního postižení klientů dostupných na domácím i zahraničním trhu,
- **poradenství při adaptaci** pracoviště a při technické pomoci,
- **propagační činnost** a zaznamenávání úspěšných příkladů práce v poradensko-informačním centru a zaměstnání klientů (tzv. příklady dobré praxe),
- **spolupráci** se subjekty, v jejichž péči jsou osoby se zdravotním postižením v příslušném regionu,
- **budování vlastní informační databáze,** doplňování informačních materiálů poradensko-informačního centra.

Zaměstnavatelům poskytují poradensko-informační centra služby při vytváření nebo obsazování pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením:

- **výběr zaměstnance** na volné pracovní místo na základě zaměstnavatelem definovaných požadavků,
- **poradenství** při výběru vhodných kompenzačních pomůcek pro účely pracovního uplatnění osoby se zdravotním postižením,
- **poradenství** při úpravě pracovního místa, na kterém pracuje nebo má pracovat osoba se zdravotním postižením z databáze úřadu,
- **návrhy opatření** na udržení zaměstnance se zdravotním postižením v pracovním poměru,
- časově neohraničená **spolupráce** v oblasti zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

V současné době na území Slovenska existuje 6 poradensko-informačních center pro osoby se zdravotním postižením, a to při úřadech práce, sociálních věcí a rodiny v Žilině, Košicích, Prievidzi, Spišské Nové Vsi a Rimavské Sobotě a v Bratislavě, kde tyto služby poskytuje Centrum pro sociální a pracovní rehabilitaci Institutu pro pracovní rehabilitaci.

3. Posudková činnost

Posuzování dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a poklesu schopnosti vykonávat výdělečnou činnost (**posuzování invalidity**) provádí **posudkový lékař sociálního pojištění** příslušné pobočky Sociální pojišťovny a v případech konání o opravném prostředku proti rozhodnutí Sociální pojišťovny ve věci nároku na důchodovou dávku také **posudkový lékař sociálního pojištění Ústředí** Sociální pojišťovny **za účasti pojištěnce**.

Posuzování se uskutečňuje na základě žádosti pojištěnce o invalidní důchod podané v pobočce příslušné podle místa jeho trvalého pobytu. Posudkový lékař sociálního pojištění při zjišťování invalidity posuzuje dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav a pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost na základě zákona o sociálním pojištění. **Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav** je takový zdravotní stav, který způsobuje pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost a na základě poznatků lékařské vědy je předpoklad, že tento stav bude trvat déle než jeden rok. Zákon nestanoví jako podmínku přiznání invalidity předcházející trvání dočasné pracovní neschopnosti v délce jednoho roku. Podle § 71 odst. 1 zákona o sociálním pojištění je pojištěnec invalidní, pokud z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu má pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost o více než 40 % ve srovnání se zdravou fyzickou osobou.

Pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost se posuzuje srovnáním tělesné, duševní a smyslové schopnosti pojištěnce s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem s tělesnou, duševní a smyslovou schopností zdravé fyzické osoby. Při posuzování poklesu schopnosti se neberou v potaz ta zdravotní postižení, která byla zohledněna u nároku na výsluhový invalidní důchod podle zvláštního předpisu.

Pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost se posuzuje na základě

- **lékařských zpráv a údajů** ze zdravotní dokumentace zdravotnického zařízení a zhodnocení léčby s určením diagnostického závěru, stabilizace onemocnění, jeho dalšího vývoje a další léčby a
- **komplexních funkčních vyšetření** a jejich závěrů, přičemž se přihlíží ke zbývajícím schopnosti vykonávat výdělečnou činnost, ke zbývajícím schopnosti přípravy na povolání a k možnosti poskytnutí pracovní rehabilitace nebo rekvalifikace.

Míra poklesu schopnosti vykonávat výdělečnou činnost podle zdravotního postižení je uvedena v příloze zákona. Určuje se podle druhu zdravotního postižení, které je rozhodující příčinou dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, a se zřetelem na závažnost ostatních zdravotních postižení. Jednotlivé procentuální míry poklesu schopnosti se nesčítají.

Určenou míru poklesu schopnosti vykonávat výdělečnou činnost je možné zvýšit nejvíce o 10 %, pokud závažnost ostatních zdravotních postižení ovlivňuje pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost. Při určování zvýšení hodnoty se vychází z předchozího výkonu výdělečné činnosti, dosaženého vzdělání, zkušenosti a schopnosti rekvalifikace. Obdobně to platí, pokud pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost je důsledkem vícero zdravotních postižení podmiňujících dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav.

Pokud v příloze k zákonu o sociálním pojištění není uvedeno zdravotní postižení, které je příčinou dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, určí se míra poklesu schopnosti vykonávat výdělečnou činnost v procentech podle zdravotního postižení uvedeného v příloze, které je s jeho funkčním dopadem nejvíce srovnatelné.

Skutečnost, zda žadatel o dávku splňuje kritéria přiznání invalidity, je možné prokázat až na základě komplexního posouzení zdravotního stavu posudkovým lékařem sociálního pojištění.

Posuzování zdravotního stavu je individuální, koná se za účasti pojištěnce.

Trvání invalidity pro účely posouzení trvání nároku na důchodovou dávku se prozkoumává při kontrolních lékařských prohlídkách:

- v termínu stanoveném u předcházejícího posuzování nebo i dříve, pokud posudkový lékař zjistí posudkově významné skutečnosti, které odůvodňují kontrolní lékařské prohlídky,
- na podnět jiné fyzické nebo právnické osoby.

Trvání invalidity se neprozkoumává, pokud u kontrolní lékařské prohlídky nebyla stanovena doba jejího dalšího uskutečnění.

Ve smyslu § 227 odst. 2 písm. c) zákona o sociálním pojištění pojištěnec a příjemce dávky jsou povinni se zúčastnit posuzování poklesu schopnosti vykonávat výdělečnou činnost za účelem poskytování důchodové dávky. Za porušení této povinnosti může Sociální pojišťovna ve smyslu zákona uložit pokutu až do výše 16 596,96 euro. Přitom Sociální pojišťovna zohlední závažnost porušení povinnosti stanovené zákonem.

Podle § 112 odst. 7 zákona o sociálním pojištění se výplata dávky, která je podmíněna invaliditou, ztrátou nebo poklesem pracovní schopnosti, zastaví, pokud se příjemce dávky, kterého zdravotní stav je potřebné posuzovat, nepodrobí vyšetření.

4. Pracovní rehabilitace

Pracovní rehabilitace je ve smyslu zákona o sociálním pojištění **dávka z úrazového pojištění** podle § 95 zákona č. 461/2003 Z. z., o sociálním pojištění a poskytuje se při splnění určitých podmínek daných zákonem **pouze osobám, které utrpěly pracovní úraz nebo byla u nich zjištěna nemoc z povolání**. Je definována jako výcvik potřebný na získání pracovní schopnosti na výkon dosavadní činnosti poškozeného nebo jiné vhodné činnosti poškozeného. Na poskytnutí pracovní rehabilitace není právní nárok. Může být poskytnuta po posouzení zdravotní způsobilosti poškozeného, který má v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání pokles pracovní schopnosti. Tuto schopnost posuzuje posudkový lékař sociálního pojištění s ohledem na možnost opětovného zařazení poškozeného do pracovního procesu. Pracovní rehabilitace se z důvodu toho samého pracovního úrazu nebo nemoci z povolání může poskytnout v trvání nejdéle šesti měsíců. V odůvodněných případech se může prodloužit o dalších šest měsíců. Pracovní rehabilitace se neposkytuje, pokud poškozený pobírá starobní důchod.

Pracovní rehabilitaci zajišťuje Sociální pojišťovna u zaměstnavatele, ve zdravotnickém zařízení podle zvláštního předpisu, nebo v jiném odborném zařízení na poskytování pracovní rehabilitace. O provádění rehabilitace uzavírá pojišťovna s poskytovatelem písemnou dohodu, která obsahuje zejména zaměření, rozsah a náklady spojené s poskytováním pracovní rehabilitace. Náklady hradí Sociální pojišťovna, jejich součástí jsou i výdaje na stravování, ubytování a cestovní výlohy podle zvláštního předpisu. Poškozený, který se zúčastňuje pracovní rehabilitace, má nárok na dávku „rehabilitační“, které se poskytuje za dny trvání pracovní rehabilitace kromě dní, během kterých byla rehabilitace přerušena. Pracovní rehabilitace se může přerušit z vážných důvodů poškozeného na základě jeho písemné žádosti.

Výše rehabilitačního je 80 % denního vyměřovacího základu poškozeného.

Pracovní rehabilitace ve smyslu dlouhodobé přípravy osoby se zdravotním postižením je soubor opatření, smyslem kterých je přizpůsobení se pracovní nebo jiné aktivitě. Jde o využití tzv. zbytkového pracovního potenciálu. Je nutné zkoumat fyziologické funkce, které umožní volbu příslušné činnosti, stupeň možného zatížení a přiměřenou dobu trvání pracovních a jiných aktivit.

V období před vstupem Slovenska do Evropské unie vznikaly na Slovensku organizace a instituce, které se měly zabývat přípravou osob se zdravotním postižením na zaměstnání, pokud mohou a chtějí pracovat. Ve spolupráci se zahraničními partnery vzniklo v této oblasti několik projektů PHARE. V oblasti pracovní rehabilitace to byly dva projekty, jeden ve spolupráci s rakouskými, druhý se švédskými experty. Rakouský model byl orientován na řešení pracovní rehabilitace prostřednictvím nově vytvořených poradensko-informačních center při krajských úřadech práce, výsledkem spolupráce se švédskými experty bylo vytvoření Centra pro sociální a pracovní rehabilitaci.

O činnosti poradensko-informačních center při úřadech práce viz více v části Kompetence úřadů práce, sociálních věcí a rodiny.

Centrum pro sociální a pracovní rehabilitaci, které zahájilo svou činnost v roce 2003 jako samostatné pracoviště Institutu pro pracovní rehabilitaci osob se změněnou pracovní schopností v Bratislavě, poskytuje možnost pracovní i sociální rehabilitace osobám se zdravotním postižením. Zřizovatelem Institutu je Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenské republiky. Institut je rozpočtovou organizací s právní subjektivitou, která je finančně napojena na rozpočet ministerstva.

Cílem centra je odborná pomoc osobám se zdravotním postižením v produktivním věku cestou komplexní pracovní a sociální rehabilitace v co nejkratší době se

zařadit do pracovního procesu, a tím i na trh práce. Pro tento účel byli pracovníci centra vyškoleni a připraveni odbornými pracovníky ze Švédska.

Klienty centra jsou **invalidní osoby** podle zákona o sociálním pojištění, které mají pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost o více než 40 % a **zaměstnavatelé**, kteří chtějí a mohou zaměstnávat osoby se zdravotním pojištěním na vhodně upraveném pracovním místě za účelem dosažení výkonu přiměřeného schopnostem konkrétní osoby.

Centrum nabízí poradenské, informační a konzultační služby, testování zbytkového pracovního potenciálu uchazeče o zaměstnání, vzdělávání a rekvalifikaci. Na zhodnocení výsledků testování se určí konkrétní trénink, zručnosti a schopnosti, na které bude trénink zaměřený, pracovní zátěž a motorika v konkrétních pracovních úkolech. Pracovní rehabilitace probíhá i formou zaškolování na pracovní pozice, zkušební praxe, rekvalifikace a zprostředkování podpůrných služeb během zaměstnání.

Jednou z činností centra jsou skupinové práce s klienty formou vzdělávacích a motivačních kurzů. Kurzy umožňují osobám se zdravotním postižením zhodnotit svou současnou situaci a umět s ní nakládat. Uvědomují si vlastní motivaci a využívají ji k získání pracovního místa. Naučí se spoléhat se na své vlastní síly a schopnosti. Na tento kurz navazují rekvalifikační kurzy.

Služby a pracovní postupy v Centru vycházejí především z potřeb klientů - osob se zdravotním postižením a orientují se především na tyto odborné činnosti:

- **komplexní týmová pracovní a sociální rehabilitace**, týmové posuzování klienta pro výkon práce,
- **informace a poradenství** pro osoby se zdravotním postižením, orientace na trhu práce, včetně kompenzace zdravotního postižení pro výkon práce, zmapování pracovní schopnosti zaměstnatelnosti klienta z hlediska kapacity fyzické, sociální, psychické,
- **poradenství pro výkon práce**,
- **poradenství pro zaměstnavatele**, kteří zaměstnávají, nebo chtějí zaměstnávat osoby se zdravotním postižením a pro zařízení, která se zabývají problematikou zaměstnávání osob se zdravotním postižením včetně poradenství při úpravě pracovního místa a mapování různých typů pracovních pomůcek určených na kompenzaci zdravotního omezení,
- **poradenství při úpravě pracoviště** a další technické poradenství (např. při výběru kompenzačních pomůcek),
- **odborné poradenství** a pracovní vedení klientů při aktivitách podporujících hledání práce a zaměstnání,
- **sociálně-psychologická a lékařská podpora**,
- **hodnocení a testování** osobních schopností, dovedností a intelektu,
- **trénink a hodnocení** pracovních a sociálních dovedností, schopností, zátěže a motoriky v praktických úlohách, zprostředkování specificky orientovaných podpůrných služeb rozvíjejících dovednosti,
- **využití a vybalancování** zůstatkového pracovního potenciálu, podpora a poradenství během zaškolování, zkušební praxe,
- **pomoc při ohrožení** pracovního místa,
- **spolupráce** s relevantními organizacemi a institucemi, především poradensko-informačními centry při úřadech práce a agenturami podporovaného zaměstnávání.

Jiným pracovištěm, které poskytuje vzdělávání a přípravu pro trh práce zdravotně postiženým osobám s cílem jejich uplatnění na pracovním trhu, je např.

Rehabilitační středisko pro zrakově postižené se sídlem **v Levoči**. Jeho zřizovatelem je ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny, které plně financuje jeho provoz. Středisko poskytuje osobám se zrakovým handicapem kromě základní sociální rehabilitace poradenské služby pro volbu povolání a pro přípravu na pracovní uplatnění a možnost účastnit se kurzů vzdělávání a přípravy pro trh práce jakož i individuální přípravy. Kurzy může navštěvovat každá dospělá osoba se zrakovým poškozením ve věku od 18 do 60 let, která vzhledem ke svému zrakovému postižení nemůže vykonávat své původní povolání, nebo se chce requalifikovat na vhodnější povolání. Pro přijetí do střediska je kromě přihlášky potřebné vyjádření příslušného obvodního a očního lékaře, psychologické vyšetření a rozhodnutí posudkové komise Sociální pojišťovny o zdravotním postižení a o přiznání invalidního důchodu Každý účastník musí absolvovat základní kurz sociální rehabilitace a na základě pohovoru může pokračovat v dalším kurzu vzdělávání a přípravy na trh práce. Ve středisku probíhají odborné kurzy pro přípravu masérů, operátorů počítačových programů, pracovníků informačně-administrativních služeb, kartonážníků, košíkářů a kurzy individuální přípravy. V roce 2010 se na pracovní uplatnění připravovalo 28 frekventantů, kurzy ukončilo komisionálními závěrečnými zkouškami 22 účastníků.

5. Odborné vzdělávání a příprava

Příprava na pracovní uplatnění osob se zdravotním postižením a oprávněné náklady

Záměrem tohoto opatření je **podpora cílené přípravy osob se zdravotním postižením pro jejich umístění a setrvání na trhu práce**, pro získání zaměstnání, a tím i zajištění jejich finanční a existenční nezávislosti na sociálních dávkách. Opatření má zároveň podpořit zájem zaměstnavatelů zaměstnávat osoby se zdravotním postižením. Tuto oblast upravuje § 55a, 55b a 55c, zákona o službách zaměstnanosti.

Přípravy se účastní osoba se zdravotním postižením, která je podle příslušných předpisů uznána invalidní, je uchazečem o zaměstnání nebo zájemcem o zaměstnání, je vedena ve zvláštní evidenci uchazečů o zaměstnání nebo v evidenci zájemců o zaměstnání příslušného úřadu práce, sociálních věcí a rodiny.

Účastny mohou být i osoby se zdravotním postižením, které jsou uznány invalidními a jsou zaměstnanci zaměstnavatele a kterým úřad práce, sociálních věcí a rodiny na základě písemné dohody se zaměstnavatelem poskytuje pracovní přípravu na pracovní uplatnění.

Příprava na pracovní uplatnění osoby se zdravotním postižením se realizuje se zřetelem na její zdravotní způsobilost k práci, pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost a na náročnost pracovní činnosti, kterou bude po ukončení přípravy vykonávat. Příprava probíhá formou zaškolení nebo přípravy na práci.

Zaškolením se umožní osobě se zdravotním postižením, která není schopna podrobit se soustavné přípravě na zaměstnání, nebo u které tento způsob přípravy není potřebný, získat odborné zručnosti a praktické zkušenosti pro výkon pracovní činnosti. Končí zpravidla závěrečnou zkouškou.

Přípravou na práci se rozumí příprava, která umožňuje osobě se zdravotním postižením postupné přizpůsobování se výkonu práce.

Obě formy přípravy se mohou realizovat ve vzdělávacím zařízení, v chráněné dílně nebo na chráněném pracovišti, také na pracovišti osoby se zdravotním postižením, která je zaměstnancem zaměstnavatele. Výběr právnické či fyzické osoby, která zaškolení či přípravu na práci bude vykonávat, provede úřad práce, sociálních věcí a rodiny.

Zaškolení či příprava na práci osoby se zdravotním postižením probíhá na základě **písemné dohody**, která se uzavírá **mezi osobou se zdravotním postižením**, která je uchazečem o zaměstnání nebo zájemcem o zaměstnání a **úřadem práce**, sociálních věcí a rodiny, **nebo mezi tímto úřadem a právnickou nebo fyzickou osobou, která zaškolení provádí**.

Písemná dohoda mezi úřadem a osobou se zdravotním postižením obsahuje

- a) místo zaškolení či přípravy na práci,
- b) obsah a délku trvání zaškolení či přípravy včetně data zahájení a ukončení,
- c) práva a povinnosti účastníků zaškolení či přípravy,
- d) rozsah a podmínky úhrady výdajů na zaškolení či přípravu na práci,
- e) další dohodnuté náležitosti.

Písemná dohoda mezi právnickou či fyzickou osobou, která vykonává zaškolení či přípravu na práci osoby se zdravotním postižením **a úřadem** obsahuje:

- a) místo a způsob provádění zaškolení či přípravu na práci,
- b) pracovní činnosti, na které se zaškolení či příprava na práci provádí,
- c) kvalifikační a zdravotní předpoklady nutné k zaškolení či přípravě na práci,
- d) počet osob se zdravotním postižením, kterým se poskytuje zaškolení či příprava na práci,
- e) teoretický a praktický obsah přípravy či zaškolení na práci,
- f) délku zaškolení či přípravy na práci včetně data zahájení a ukončení,
- g) maximální výši úhrady oprávněných nákladů,
- h) podmínky úhrady oprávněných nákladů,
- i) způsob kontroly plnění dohodnutých podmínek,
- j) způsob ověřování odborných znalostí a praktických zkušeností získaných v průběhu zaškolení či přípravy na práci,
- k) podmínky vrácení uhrazených oprávněných nákladů v případě nesplněných dohodnutých podmínek,
- l) další dohodnuté náležitosti.

Zaškolení či příprava na práci mohou trvat nejdéle šest měsíců. Délka zaškolení je odvislá od zdravotní způsobilosti osoby se zdravotním postižením, od míry poklesu schopnosti vykonávat výdělečnou činnost a náročnosti pracovní činnosti, kterou bude osoba se zdravotním postižením po zaškolení či přípravě vykonávat. Pokud příprava či zaškolení trvá déle než jeden měsíc, má osoba se zdravotním postižením **nárok na dávku během přípravy na pracovní uplatnění**. O nároku na dávku rozhoduje úřad práce. Dávka se poskytuje na kalendářní měsíc **ve výši částky životního minima** stanoveného pro plnoletou fyzickou osobu podle § 48b zákona o službách zaměstnanosti.

Během zaškolení nebo přípravy na práci má osoba se zdravotním postižením, která je uchazečem o zaměstnání nebo zájemcem o zaměstnání, **nárok na náhradu výdajů**, a to příspěvek na přípravu na pracovní uplatnění, výdaje na stravování, ubytování a cestovní, i příspěvek na službu pro rodiny s dětmi. Osobě se zdravotním postižením, která je zaměstnancem, během přípravy na práci náleží mzda, plat, náhrada mzdy nebo náhrada platu. Právnické nebo fyzické osobě, která zaškolení nebo přípravu na práci provádí, může být po dohodě s úřadem práce, sociálních věcí a rodiny poskytnut **příspěvek na úhradu oprávněných nákladů na toto zaškolení či přípravu na práci, jakož i na náklady související s přípravou**.

Oprávněné náklady právnické nebo fyzické osoby **na zaškolení či přípravu na práci** osoby se zdravotním postižením jsou

- a) přímé náklady, a to náklady na materiál, mzdy a odměny zaměstnanců, úhrada zálohy na pojistné na zdravotní pojištění, pojistné na sociální pojištění a příspěvku na starobní důchodové pojištění, které platí zařízení na vzdělávání a přípravu pro trh práce za své zaměstnance, kteří se zaškolení a přípravy na práci účastní,
- b) režijní náklady během zaškolení či přípravy na práci,
- c) daň z přidané hodnoty, pokud součástí nákladů je i tato daň a právnická nebo fyzická osoba, která zaškolení nebo přípravu na práci vykonává, si nemůže daň odečíst podle jiných předpisů,
- d) náhrada mzdy zaměstnanců, kteří se účastní zaškolení či přípravy na práci,

- e) náhrada výdajů osoby se zdravotním postižením, která je uchazečem o zaměstnání,
- f) náhrada prokázaných cestovních výdajů, výdajů na ubytování a stravování (podle zvláštního předpisu) osoby se zdravotním postižením, která se účastní zaškolení či přípravy na práci,
- g) ostatní náklady zaměstnavatele, které bezprostředně souvisí se zaškolením či přípravou na práci zaměstnance, který je osobou se zdravotním postižením.

Za oprávněné náklady se kromě uvedených považují i náklady na potřebnou výbavu účastníků zaškolení či přípravy na práci učebnicemi, učebními pomůckami ve výši maximálně 49,80 euro na jednoho účastníka a náklady na osobní ochranné prostředky, čisticí a dezinfekční prostředky a ochranné nápoje (podle zvláštního předpisu), které jsou poskytovány účastníkům zaškolení či přípravy na práci, a pojištění odpovědnosti za škodu na zdraví účastníka zaškolení nebo přípravy na práci dohodnuté na dobu účasti na této činnosti.

Oprávněné náklady související se zaškolením či přípravou na práci osoby se zdravotním postižením jsou náklady na pojištění pro případ škody, kterou způsobí osoba se zdravotním postižením zařízení, ve kterém zaškolení probíhá, a náklady na pojištění, které souvisí se zaškolením či přípravou na práci v zahraničí.

Pokud je během zaškolení či přípravy na práci osoby se zdravotním postižením nevyhnutná účast jiné osoby, považují se za oprávněné náklady i náklady související s účastí této fyzické osoby, a to:

- a) prokázané cestovní výlohy na dopravu hromadnými dopravními prostředky doprovázející osoby,
- b) prokázané výdaje na ubytování během zaškolení či přípravy na práci, které probíhá mimo místa trvalého nebo přechodného pobytu osoby se zdravotním postižením ve výši maximálně 33,20 euro na den,
- c) výdaje na stravování doprovázející osoby (podle zvláštního předpisu) ve dnech její účasti na zaškolení či přípravě na zaměstnání, která probíhá mimo místa trvalého či přechodného pobytu osoby se zdravotním postižením.

Při zaškolení či přípravě na práci může být nápomocen osobě se zdravotním postižením **pracovní asistent**, který je zaměstnancem fyzické či právnické osoby.

Pracovní asistent

Pracovním asistentem pro účely zákona o zaměstnanosti je:

- **zaměstnanec**, který poskytuje **pomoc zaměstnanci nebo zaměstnancům**, kteří jsou osobami se zdravotním postižením, **při výkonu zaměstnání** a osobních potřeb během pracovní doby,
- **fyzická osoba**, která poskytuje **pomoc osobě samostatně výdělečně činné**, která je osobou se zdravotním postižením, **při provozování** nebo výkonu **samoostatné výdělečné činnosti** a při výkonu osobních potřeb během této činnosti,
- **zaměstnanec nebo fyzická osoba**, která poskytuje **pomoc znevýhodněnému uchazeči o zaměstnání**, který je osobou se zdravotním postižením, **při zapracování nebo při přípravě na pracovní uplatnění** a při vykonávání osobních potřeb v průběhu této činnosti.

Pracovnímu asistentu musí být 18 let a musí být způsobilý k právním úkonům.

Zaměstnavateli nebo osobě samostatně výdělečně činné, která je osobou se zdravotním postižením, se podle § 59 zákona o zaměstnanosti poskytuje **příspěvek na činnost pracovního asistenta**.

Příspěvek se poskytuje **měsíčně** nejméně ve výši 41 % a nejvíce ve výši 90 % celkové ceny práce, která se vypočítá z průměrné mzdy zaměstnance v hospodářství Slovenské republiky za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku, který předchází roku, v němž se uzavírá dohoda, na činnost jednoho pracovního asistenta během trvání:

- pracovního poměru zaměstnance nebo zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením a jsou v přímé péči pracovního asistenta,
- provozování nebo vykonávání samostatné výdělečné činnosti osobou, která je zdravotně postižená,
- zapracování nebo přípravy na pracovní uplatnění osoby nebo osob se zdravotním postižením, které jsou v přímé péči pracovního asistenta.

Příspěvek poskytuje úřad, v jehož obvodu má zaměstnavatel nebo samostatně výdělečně činná osoba se zdravotním postižením sídlo, nebo úřad, v jehož obvodu má samostatně výdělečně činná osoba trvalý pobyt.

Úřad uzavírá dohodu o poskytnutí příspěvku **se zaměstnavatelem**, samostatně **výdělečnou osobu**, která je osobou **se zdravotním postižením, nebo s pracovním asistentem**, který není zaměstnancem, v případě zapracování nebo přípravy na zaměstnání.

Dohoda obsahuje především

- a) počet zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením a jsou v přímé péči jednoho pracovního asistenta,
- b) počet pracovních asistentů,
- c) výši příspěvku a délku jeho poskytování,
- d) způsob poskytování příspěvku,
- e) způsob vrácení příspěvku nebo jeho části při nesplnění domluvených podmínek.

Samostatně výdělečně činná osoba, která je osobou **se zdravotním postižením, uzavírá s pracovním asistentem smlouvu** o poskytování pomoci při provozování nebo vykonávání samostatné výdělečné činnosti, která obsahuje zejména:

- a) druh a rozsah činností vykonávaných pracovním asistentem,
- b) místo výkonu činnosti,
- c) dohodnutou délku pracovní doby,
- d) práva a povinnosti pracovního asistenta,
- e) výši odměny a způsob jejího vyplácení,
- f) důvody odstoupení od smlouvy.

Jedno vyhotovení této smlouvy nebo jeho kopii povinně předkládá osoba se zdravotním postižením, která je samostatně výdělečně činná, příslušnému úřadu.

V roce 2010 byl příspěvek financován především ze státního rozpočtu, ale také prostřednictvím projektu NP II-2. V roce 2010 úřady podpořily 273 nově vytvořených pracovních míst pro pracovní asistenty, kteří poskytovali pracovní asistenci 740

osobám se zdravotním postižením. 261 pracovních míst pro 706 osob se zdravotním postižením bylo financováno ze státního rozpočtu částkou 2 240 tis. euro a 12 pracovních míst pro 34 osoby se zdravotním postižením z projektu NP II-2 v částce 87 tis. euro.

6. Zaměstnávání osob se zdravotním postižením na otevřeném trhu práce

6.1 Povinnosti zaměstnavatelů

Každý zaměstnavatel, který zaměstnává více než 20 zaměstnanců, má **povinnost zaměstnávat** osoby se zdravotním postižením v počtu nejméně 3,2 % z celkového počtu zaměstnanců, takže na každých dvacet zaměstnanců by měla být v pracovním poměru přibližně jedna osoba se zdravotním postižením. Pokud zaměstnavatel zaměstnává osobu se zdravotním postižením, která má pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav vyšší než 70 %, počítá se pro tento účel tato osoba jako tři osoby se zdravotním postižením.

Pokud zaměstnavatel **nezaměstnává** stanovený počet osob se zdravotním postižením, je povinen nejpozději do 31. března následujícího roku odvést na účet úřadu práce, sociálních věcí a rodiny za každou osobu se zdravotním postižením, která mu chybí do splnění stanoveného podílu, částku rovnající se 0,9násobku celkové ceny práce vypočtené z průměrné mzdy zaměstnance v národním hospodářství SR za stanovené období (pro rok 2011 je to 905 euro).

Zaměstnavatel může řešit povinnost zaměstnávat osoby se zdravotním postižením náhradními způsoby (**náhradní plnění**) a to prostřednictvím odebrání výrobků nebo služeb od:

- chráněné dílny nebo chráněného pracoviště,
- osoby se zdravotním postižením, která je samostatně výdělečně činná,
- zaměstnavatele, jehož zaměstnanci - osoby se zdravotním postižením se podílejí na výrobě odebraných výrobků nebo na poskytování odebraných služeb.

Pro započtení jedné osoby se zdravotním postižením musí být rozsah zadané zakázky nebo služby ve výši 0,8násobku celkové ceny práce vypočtené z průměrné mzdy za stanovené období (pro rok 2011 je tato suma 804 euro).

Náhradní plnění povinnosti musí zaměstnavatel prokázat nejpozději do 31. března následujícího kalendářního roku na předepsaném tiskopise a doložit fotokopie objednávky zakázky, dokladu o zaplacení a další doklady k obsahu objednané zakázky či služeb.

Zaměstnavatel, který zaměstnává osobu se zdravotním postižením, zaměstnanec, který je osobou se zdravotním postižením a osoba samostatně výdělečně činná, která je osobou se zdravotním postižením, jsou **zvýhodněni při placení odvodů** do pojistných fondů. Základní sazba pojistného na zdravotní pojištění se snižuje ve všech případech o 50 %, to znamená, že zaměstnanec odvádí 2 % z vyměřovacího základu místo 4 %, osoba samostatně výdělečně činná 7 % místo 14 % a zaměstnavatel za osoby se zdravotním postižením 5 % z vyměřovacího základu místo 10 %.

Osoby se zdravotním postižením, u kterých pokles schopnosti výdělečné činnosti je vyšší než 70 %, jsou vyňaty z povinného nemocenského a invalidního pojištění i pojištění v nezaměstnanosti.

6.2 Podpora zaměstnávání

Informační systém typových pozic

Důležitým pomocníkem při vyhledávání zaměstnání je volně přístupná soustava informací o aktuální situaci na trhu práce **Informační systém typových pozic (ISTP)**, která pomáhá zájemcům o zaměstnání zorientovat se na trhu práce a vyhledat zaměstnání i s ohledem na zdravotní omezení. Je to bezplatná internetová aplikace, která poskytuje informačně-poradenské služby, zprostředkovatelské služby a další informace usnadňující vyhledávání volných pozic na pracovním trhu pro různé cílové skupiny zájemců. Popis jednotlivých pozic je přehledný a aplikace je nastavena tak, aby umožňovala jednoduchý pohyb na stránce. V systému je zpracovaných přes 1 900 pracovních pozic. Pokrývají všechny významné oblasti trhu práce.

Systém nabízí volné pracovní pozice na trhu práce, které je možné vyhledávat podle názvu, pracovní oblasti a kvalifikační úrovně.

Kartotéka typových pozic (KTP) je celostátní katalog jednotlivých profesí na slovenském trhu práce, na jehož sestavení se podílí odborníci z řad zaměstnavatelů. Jednotnou metodikou popisuje každou z uvedených typových pozic na základě několika kritérií, přičemž typová pozice představuje zevšeobecnění konkrétních pracovních pozic u jednotlivých zaměstnavatelů s podobným nebo blízkým obsahem práce.

Kartotéka poskytuje příklady požadovaných prací pro jednotlivé pozice, uvádí požadavky na osobnostní vlastnosti zaměstnance, zdravotní omezení, která vylučují nebo omezují výkon práce, a definuje kvalifikační úroveň pozice.

Důležitý nástroj systému představuje **Analýza individuálního potenciálu (AIP)**, která umožňuje podrobnou diagnostiku uchazečů a zájemců o zaměstnání, jejíž výsledkem je profil uchazeče, který má tři složky – kvalifikační, osobnostní a zdravotní.

Kvalifikační složka popisuje dosažené školní vzdělání, osobnostní popis citlivosti vnímání a psychické charakteristiky klienta.

Zdravotní složka profilu obsahuje seznam onemocnění, kterými klient trpí a která mohou mít vliv na jeho schopnost uplatnit se na trhu práce.

Systém podle vytvořeného profilu uchazeče vybere pro něj vhodné zaměstnání spárováním jeho profilu s profilem pozic umístěných v katalogu pracovních míst. Na základě výsledků se klientovi zobrazí seznam pozic, které jsou pro něj nejvhodnější a také jsou-li aktuálně volná místa, která jsou pro něj opravdu vhodná. Tímto způsobem uchazeč o zaměstnání získá celkový přehled o volných pracovních místech. Systém čerpá informace z databáze volných pracovních míst na Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny a z databáze společnosti Profesia s.r.o. K dispozici jsou údaje ze všech okresů Slovenska. Pro zájemce o práci v zahraničí systém nabízí informace o vhodných místech prostřednictvím sítě EURES.

Katalog pracovních míst (KPM) je důležitým pomocníkem při vytváření strukturovaných popisů pracovních míst pro manažery firem, kterým umožňuje jednoduchým postupem vytvořit vlastní katalog pracovních míst a vytvoření vlastního inzerátu o volném pracovním místě, který může použít pro úřady práce nebo komerční zprostředkovatele zaměstnání. Struktura takové nabídky zaměstnání je kompatibilní s profilem klientů v analýze individuálního potenciálu.

Dalším možným způsobem hledání zaměstnání jsou internetové **prohlížeče práce** a **pracovní agentury zprostředkující zaměstnání** s aktuálními pracovními nabídkami a možností zaregistrovat uchazeče o zaměstnání se zdravotním postižením. Databáze uchazečů o zaměstnání se zdravotním postižením umožňuje zaměstnavateli, který má zájem osobu se zdravotním postižením zaměstnat, najít zde vhodného zaměstnance.

Příspěvek na udržení osoby se zdravotním postižením v zaměstnání

(§ 56a zákona o službách zaměstnanosti)

Příspěvek poskytuje úřad práce, sociálních věcí a rodiny **zaměstnavateli**, který zaměstnává více než 25 % občanů se zdravotním postižením z průměrného evidenčního počtu svých zaměstnanců.

Cílem toho opatření je **udržet osobu se zdravotním postižením v zaměstnání** formou poskytnutí příspěvku zaměstnavateli na částečnou kompenzaci snížené produktivity práce zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením. Příspěvek se poskytuje na osobu se zdravotním postižením, která vykonává práci nejméně v rozsahu poloviny stanovené týdenní pracovní doby.

Příspěvek se poskytuje ve výši:

- 0,72násobku celkové ceny práce, která se vypočítá z průměrné mzdy zaměstnance, který je osobou se zdravotním postižením a který má vzhledem k dlouhodobě nepříznivému zdravotnímu stavu **pokles schopnosti** vykonávat výdělečnou činnost **vyšší než 70 %** a která vykonává práci v rozsahu stanovené týdenní pracovní doby,
- 0,36násobku celkové ceny práce, která se vypočítá z průměrné mzdy zaměstnance, který je osobou se zdravotním postižením, která má vzhledem k dlouhodobě nepříznivému zdravotnímu stavu **pokles schopnosti** vykonávat výdělečnou činnost **vyšší než 40 %** vykonávající práci v rozsahu stanovené týdenní pracovní doby. Příspěvek poskytuje úřad práce, v jehož územním obvodu sídlí zaměstnavatel, nebo má trvalý pobyt, na základě písemné žádosti zaměstnavatele.

Příspěvek poskytuje úřad, v jehož územním obvodu má zaměstnavatel trvalé bydliště nebo sídlo na základě písemné žádosti a uzavřené písemné dohody mezi zaměstnavatelem a úřadem. **Žádost** musí obsahovat údaje o celkovém průměrném počtu zaměstnanců ve fyzických osobách a průměrném evidenčním počtu zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením ve fyzických osobách.

Dohoda obsahuje údaje o počtu zaměstnanců, na které se příspěvek poskytuje, jejich profesní strukturu, způsob poskytování příspěvku, maximální výši příspěvku, povinnost zaměstnavatele oznámit úřadu každou změnu dohodnutých podmínek nejpozději do 30 kalendářních dnů, podmínky a způsob vrácení příspěvku nebo jeho části v případě nedodržení podmínek.

Poskytuje se čtvrtletně, nejpozději do 30 kalendářních dnů po uplynutí příslušného čtvrtletí. V případě, že na stejné období byl poskytnut příspěvek na základě jiného předpisu, příspěvek se neposkytuje.

V roce 2010 byl příspěvek financován ze státního rozpočtu a prostřednictvím projektu NP-II-2. Byl poskytnut 66 zaměstnavatelům, kteří jeho prostřednictvím podpořili 316 osob se zdravotním postižením. Z celkového počtu podpořených pracovních míst bylo 295 financováno ze státního rozpočtu částkou 661 tis. euro a 21 v rámci NP-II-2 částkou 56 tis. euro.

6.3 Podpora samostatné výdělečné činnosti

Podle § 57 zákona o službách zaměstnanosti se poskytuje **osobě se zdravotním postižením, která začíná provozovat nebo vykonávat samostatnou výdělečnou činnost** v chráněné dílně nebo na chráněném pracovišti, příspěvek na úhradu nákladů souvisejících s touto činností, pokud o něj požádá písemně. Příspěvek se poskytuje osobě se zdravotním postižením, která je v evidenci uchazečů o zaměstnání nejméně tři měsíce a která začne provozovat samostatnou výdělečnou činnost

v chráněné dílně nebo na chráněném pracovišti a bude ji vykonávat nejméně dva roky. Pokud tuto činnost ukončí před uplynutím doby dvou let, je povinna vrátit poměrnou část poskytnutého příspěvku, která odpovídá období, během kterého chráněná dílna nebo chráněné pracoviště neprovozovala samostatnou výdělečnou činnost.

Výše příspěvku je odvislá od průměrné míry evidované nezaměstnanosti v okrese, ve kterém osoba se zdravotním postižením zřizuje chráněnou dílnu či chráněné pracoviště za účelem provozování či vykonávání samostatné výdělečné činnosti.

Příspěvek poskytuje příslušný úřad práce, sociálních věcí a rodiny, v jehož územním obvodu osoba se zdravotním postižením samostatnou výdělečnou činnost provozuje, nebo úřad, v jehož územním obvodu má osoba se zdravotním postižením trvalý pobyt.

O poskytnutí příspěvku sepisuje úřad práce, sociálních věcí a rodiny **písemnou dohodu** s osobou se zdravotním postižením, která začne provozovat nebo vykonávat samostatnou výdělečnou činnost.

Dohoda obsahuje:

- osobní a identifikační údaje účastníků dohody,
- druh vykonávané činnosti podle statistické klasifikace ekonomických činností,
- výši příspěvku a způsob poskytování příspěvku,
- datum zřízení chráněné dílny či chráněného pracoviště a datum zahájení provozu nebo vykonávání samostatné výdělečné činnosti,
- období, během kterého bude zřízené pracovní místo provozováno,
- podmínky poskytnutí příspěvku,
- podmínky a způsob vrácení příspěvku nebo jeho části v případě nesplnění dohodnutých podmínek,
- závazek osoby se zdravotním postižením, která začne provozovat nebo vykonávat samostatnou výdělečnou činnost v chráněné dílně či na chráněném pracovišti oznámit úřadu práce, sociálních věcí a rodiny každou změnu domluvených podmínek nejpozději do 30 kalendářních dnů,
- další náležitosti.

Podmínkou uzavření smlouvy je absolvování přípravy na zahájení provozování nebo vykonávání samostatné výdělečné činnosti v chráněné dílně či na chráněném pracovišti, kterou uchazeči o zaměstnání, který je osobou se zdravotním postižením, zajistí příslušný úřad práce, sociálních věcí a rodiny. Uchazeč o zaměstnání musí také předložit podnikatelský záměr a předpokládané náklady na zahájení provozování či vykonávání činnosti v chráněné dílně či na chráněném pracovišti. Úřad práce zajistí na základě regionálního projektu také praktickou přípravu těchto zájemců včetně přípravy podnikatelského záměru, strategie přípravy a rozvoje podnikání.

Příspěvek se může opětovně poskytnout nejdříve po třech letech ode dne, který následuje po uplynutí dvou let od zahájení provozu nebo vykonávání samostatné výdělečné činnosti, na kterou byl příspěvek poskytnut.

V roce 2010 bylo vytvořeno 599 pracovních míst, což bylo o 160 míst více než v roce 2009. Z toho 566 pracovních míst bylo financováno ze státního rozpočtu celkovou částkou 4 801 tis. euro a 33 pracovních míst z NP II-2 částkou 271 tis. euro. 41,4 % z celkového počtu osob, kterým byl příspěvek poskytnut, byly ženy.

Osobě se zdravotním postižením, která zřídila chráněnou dílnu či chráněné pracoviště za účelem provozu či vykonávání samostatné výdělečné činnosti, se poskytuje **příspěvek na provozní náklady** na základě § 60, odst. 3 zákona o službách zaměstnanosti.

Za tyto náklady se považují:

- a) nájem a náklady na služby spojené s nájmem, vyjma nájmu za bytovou jednotku a náklady na služby spojené s tímto nájmem,
- b) náklady, které souvisí s povinnými revizemi a náklady na pojištění objektu, ve kterém je chráněná dílna či chráněné pracoviště provozováno, pokud tento objekt vlastní OZP,
- c) náklady na palivo a energii,
- d) vodné, stočné a náklady na odvoz a likvidaci odpadu,
- e) náklady na dopravu materiálu a hotových výrobků,
- f) náklady na úhradu zálohy na pojistné na zdravotní pojištění, sociální pojištění a příspěvku na starobní důchodové spoření, které platí samostatně výdělečná osoba, pokud je osobou se zdravotním postižením,
- g) náklady na údržbu a opravy objektu, ve kterém je provozována chráněná dílna či chráněné pracoviště, pokud tento objekt vlastní osoba se zdravotním postižením a pokud tyto náklady souvisí s provozem těchto pracovišť,
- h) náklady na opravu a údržbu zařízení chráněné dílny či chráněného pracoviště, pokud toto zařízení je vlastnictvím osoby se zdravotním postižením,
- i) náklady, které souvisí se zajišťováním administrativy chráněné dílny či chráněného pracoviště.

Další podmínky poskytování příspěvku, příp. výpočet jeho výše jsou společné i pro ostatní fyzické a právnické osoby, které provozují chráněné dílny či chráněná pracoviště (viz kapitola Chráněná práce).

Osobě samostatně výdělečně činné, která je osobou se zdravotním postižením, může být poskytnut i **příspěvek na obnovu nebo technické zhodnocení** hmotného majetku chráněné dílny nebo chráněného pracoviště (více viz v kapitole Chráněná práce).

6.4 Podporované zaměstnávání

Agentura podporovaného zaměstnávání

Agentura podporovaného zaměstnávání je právnická nebo fyzická osoba, která poskytuje v souladu se zákonem o službách zaměstnanosti **služby osobám se zdravotním postižením**, dlouhodobě nezaměstnaným a **zaměstnavatelům**. Tyto služby se zaměřují na usnadnění získání nebo udržení zaměstnání a na usnadnění získání zaměstnance z řad osob se zdravotním postižením a dlouhodobě nezaměstnaných osob (podporované zaměstnávání).

Podle zákona o službách zaměstnanosti může činnost agentury podporovaného zaměstnávání provozovat bezúhonná fyzická osoba, která dosáhla minimálně úplné střední vzdělání a má na tuto činnost povolení, nebo právnická osoba, u které podmínku bezúhonnosti a dosaženého úplného středního vzdělání splňuje osoba, která jedná jménem agentury.

Agentura podporovaného zaměstnávání:

- **poskytuje odborné poradenství** zaměřené na podporu a pomoc při získání a udržení si pracovního místa, poskytuje pracovněprávní a finanční poradenství při řešení nároků osob se zdravotním postižením, které vyplývají z jejich zdravotního postižení,
- **zjišťuje** schopnosti a odborné dovednosti osob se zdravotním postižením vzhledem k požadavkům trhu práce,
- **vyhledává a zprostředkovává** osobám se zdravotním postižením vhodné zaměstnání,
- **poskytuje odborné poradenství** zaměstnavatelům při získávání zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením a při řešení problémů během jejich zaměstnání,
- **provádí výběr** vhodné osoby se zdravotním postižením na pracovní místo na základě požadavků a nároků zaměstnavatele,
- **poskytuje odborné poradenství zaměstnavateli** při úpravě pracovního místa a pracovních podmínek při zaměstnávání konkrétní osoby se zdravotním postižením.

Agentura tyto činnosti provádí na základě písemné dohody sepsané s příslušným úřadem práce, sociálních věcí a rodiny. Do kompetencí úřadu patří kromě jiného podle potřeby zřizovat agentury podporovaného zaměstnávání. Činnost agentury může vykonávat právnická nebo fyzická osoba pouze se souhlasem Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny za podmínek stanovených zákonem o službách zaměstnanosti. Činnost agentury pro účely tohoto zákona je samostatně výdělečná činnost. Při podání žádosti žadatel uhradí správní poplatek. Poplatek se rovněž platí za prodloužení nebo změnu povolení činnosti agentury a za vydání duplikátu všech povolení.

V **žádosti o vydání povolení** na vykonávání činnosti agentury je nutné uvést:

- pokud je žadatelem právnická osoba, název, sídlo, IČO a druh ekonomické činnosti, u fyzické osoby jméno a adresu trvalého pobytu,
- pokud je žadatelem právnická osoba, dosažený stupeň vzdělání osoby, která koná v jejím jménu, pokud je žadatelem fyzická osoba dosažený stupeň vzdělání,
- rozsah území, na kterém bude agentura provozovat svou činnost,
- adresu místa výkonu agentury podporovaného zaměstnávání,
- okruh spolupracujících subjektů,
- personální zabezpečení činnosti agentury.

K žádosti je nutné připojit příslušné doklady o dosaženém stupni vzdělání a doklad o občanské bezúhonnosti a projekt provozování agentury včetně předpokládaných příjmů a výdajů podle příslušného předpisu, smlouvu o pronájmu prostor nebo doklad o vlastnictví prostor, soupis hmotného a investičního majetku jako materiálního vybavení pro činnost agentury, zplnomocnění na zastupování, pokud žadatel pověří zastupováním advokáta nebo jinou osobu, a doklad o zaplacení správního poplatku.

Pokud žadatel podá žádost na místním úřadě, ten ho neprodleně postoupí Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny. Ústředí žádost komplexně posoudí, v případě, že tato neobsahuje všechny náležitosti, pomůže žadateli je odstranit, nebo ho vyzve k jejich odstranění ve stanovené lhůtě. V opačném případě konání o vydání povolení zastaví.

Písenná dohoda mezi úřadem práce a agenturou podporovaného zaměstnávání obsahuje:

- a) druh služeb poskytovaných agenturou,
- b) počet uchazečů o zaměstnání, kteří jsou osobami se zdravotním postižením, a počet uchazečů o zaměstnání, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní, kterým agentura poskytne služby,
- c) datum začátku a datum konce poskytování služeb,
- d) místo poskytování služeb,
- e) výši nákladů za poskytované služby,
- f) způsob úhrady nákladů,
- g) závazek agentury podporovaného zaměstnání nahlásit každou změnu počtu uchazečů o zaměstnání, kteří jsou osobami se zdravotním postižením, kterým poskytují služby,
- h) způsob prokazování nákladů souvisejících s poskytováním služeb podporovaného zaměstnání.

K 31.3.2012 bylo na Slovensku evidováno 61 agentur podporovaného zaměstnání.

6.5 Sociální podniky

Sociální podniky jsou zařízení, která se zřizují pro účely podpory zaměstnávání znevýhodněných uchazečů o zaměstnání. K znevýhodněným uchazečům o zaměstnání patří kromě jiných i osoby se zdravotním postižením.

Sociálním podnikem v legislativě Slovenské republiky se rozumí právnická nebo fyzická osoba, která:

- **zaměstnává** z celkového počtu zaměstnanců nejméně 30 % osob, které byly před přijetím do pracovního poměru znevýhodněnými uchazeči o zaměstnání,
- **poskytuje pomoc a podporu** zaměstnancům ve smyslu najít si zaměstnání na otevřeném trhu práce, těm, kteří byli znevýhodněnými uchazeči o zaměstnání,
- **nejméně 30 %** z finančních prostředků získaných z příjmu z předmětu činnosti zbylých po úhradě všech výdajů na předmět činnosti **použije na vytváření nových pracovních míst** nebo na vylepšení pracovních podmínek,
- **je zapsaná** v registru sociálních podniků.

Žadatelem o přiznání postavení sociálního podniku může být právnická nebo fyzická osoba, obec, samosprávný kraj, sdružení obcí, sdružení samosprávných krajů, rozpočtová nebo příspěvková organizace, zakladatelem nebo zřizovatelem které je obec nebo kraj.

Držitel přiznaného postavení sociálního podniku má právo požádat o příspěvek na podporu vytváření a udržení pracovních míst v podniku. Příspěvek poskytuje úřad, v jehož územním obvodu sociální podnik provozuje svoji činnost. Podmínkou poskytnutí příspěvku je uzavření pracovního poměru na dobu určitou se znevýhodněným uchazečem o zaměstnání. Neposkytuje se na zaměstnávání znevýhodněného uchazeče o zaměstnání, na kterého byl na to samé období poskytnut příspěvek podle jiných předpisů zákona o službách zaměstnanosti (příspěvek na zřízení chráněné dílny či chráněného pracoviště příspěvek na udržení pracovníka se ZP v zaměstnání). Příspěvek se poskytuje po dobu 12 měsíců. Pokud se zaměstnanec, na kterého byl příspěvek poskytnut, po této době neumístí na otevřeném trhu práce, příspěvek se poskytne i na dalších 12 měsíců. Příspěvek se poskytuje ve výši 50 % z celkové ceny práce, která se počítá z průměrné mzdy zaměstnance za určité období v prvních 12 měsících, dalších 12 měsíců ve výši 40 % ceny práce.

V registru je k 31.3.2012 zapsáno 59 sociálních podniků.

7. Chráněná práce

Chráněná dílna a chráněné pracoviště

Chráněná dílna a chráněné pracoviště jsou **pracoviště** zřizována fyzickou nebo právnickou osobou, **ve kterých pracuje nejméně 50 % osob se zdravotním postižením**, které nejsou schopny získat zaměstnání na otevřeném trhu práce, nebo pracoviště, na kterých se osoby se zdravotním postižením zaškolují nebo připravují na práci. Pracovní podmínky včetně nároků na pracovní výkon jsou na těchto pracovištích přizpůsobeny zdravotnímu stavu těchto osob. Chráněným pracovištěm je i zřízení jednotlivého pracovního místa, které právnická nebo fyzická osoba zřídila nebo přizpůsobila zdravotnímu stavu osoby se zdravotním postižením. Chráněné pracoviště může být zřízeno i v domácnosti postižené osoby.

Chráněná dílna i chráněné pracoviště jsou určeny především k pracovnímu uplatnění osob se zdravotním postižením, kterým zaměstnavatel nemůže poskytnout vhodné zaměstnání na jiných pracovištích. Mohou v nich pracovat i osoby, které získávají odborné zručnosti nebo se připravují na pracovní uplatnění, i zaměstnanci, kteří nejsou dočasně způsobilí vykonávat své dosavadní zaměstnání z důvodu ohrožení zdraví a zaměstnavatel pro ně nemá jiné vhodné zaměstnání.

Status chráněné dílny nebo chráněného pracoviště **přiznává úřad práce**, sociálních věcí a rodiny na základě kladného posudku orgánu na ochranu zdraví - úřadu veřejného zdravotnictví zpravidla na dobu neurčitou. Právnická nebo fyzická osoba je povinna vést samostatnou evidenci nákladů, výkonů a hospodářského výsledku chráněné dílny nebo pracoviště.

Postavení chráněné dílny nebo chráněného pracoviště **může úřad zrušit**, pokud právnická nebo fyzická osoba, která chráněnou dílnu nebo chráněné pracoviště zřídila, neplní podmínky dané zákonem, nebo na základě jejich písemné žádosti. Na základě této žádosti úřad přiznaný status pozastaví, změní nebo zruší. Úřad také může vydat duplikát dokladu o přiznání statusu, a to v případě jeho ztráty, odcizení nebo znehodnocení.

K 31.3.2010 bylo na Slovensku registrováno 4 529 chráněných dílen nebo chráněných pracovišť, kde bylo zaměstnáno 8 483 osob se zdravotním postižením.

Ve 2. kvartálu roku 2011 bylo registrováno 5 335 chráněných dílen či chráněných pracovišť.

Příspěvek na zřízení chráněné dílny nebo chráněného pracoviště

Podle § 56 zákona o službách zaměstnanosti na zřízení chráněné dílny nebo chráněného pracoviště poskytuje úřad **příspěvek zaměstnavateli**, který na zřízené pracovní místo v chráněné dílně nebo na chráněném pracovišti přijme občana se zdravotním postižením.

Výše příspěvku na jedno zřízené pracovní místo je:

- v Bratislavském kraji nejvíce 55 % ze 16násobku celkové ceny práce, která se odvozuje z průměrné mzdy zaměstnance v hospodářství Slovenské republiky za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházejícímu roku, ve kterém se příspěvek poskytuje,
- v ostatních krajích nejvíce 65 % ze 16násobku celkové ceny práce, která se odvozuje z průměrné mzdy zaměstnance v hospodářství Slovenské republiky za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházejícímu roku, ve kterém se příspěvek poskytuje.

Výše příspěvku je závislá na průměrné míře evidované nezaměstnanosti v okrese, ve kterém zaměstnavatel chráněnou dílnu nebo chráněné pracoviště zřizuje, na právní formě a předmětu činnosti zaměstnavatele.

Příspěvek poskytuje zaměstnavateli **úřad práce, sociálních věcí a rodiny**, v jehož územním obvodu je chráněná dílna nebo chráněné pracoviště zřízeno, pokud o tento příspěvek zaměstnavatel písemně požádá.

Součástí žádosti je podnikatelský záměr, kalkulace předpokládaných nákladů na zřízení chráněné dílny či chráněného pracoviště a kalkulace nákladů na celkovou cenu práce občanů se zdravotním postižením. Příspěvek se neposkytne, pokud na stejné období byl poskytnut příspěvek na základě jiných částí předpisu (viz příspěvek poskytovateli na úhradu oprávněných nákladů na zaškolení či přípravu na práci a úhradu oprávněných nákladů souvisejících se zaškolením a přípravou na práci osoby se zdravotním postižením).

O poskytnutí příspěvku uzavírá úřad se zaměstnavatelem **písemnou dohodu**.

Pracovní místa, na jejichž zřízení byl poskytnut příspěvek, mohou být obsazena pouze osobami se zdravotním postižením. Jinými zaměstnanci může být místo obsazeno pouze v tom případě, že je dočasně volné, a to jen s předchozím souhlasem úřadu, na období, které nepřesáhne 9 kalendářních měsíců a v případě znevýhodněných uchazečů o zaměstnání na období nepřesahující 12 kalendářních měsíců v malých a středních podnicích a 24 kalendářních měsíců v ostatních podnicích.

Délka doby zachování zřízeného pracovního místa v chráněné dílně nebo na chráněném pracovišti je nejméně 2 roky v malých a středních podnicích a nejméně 3 roky v ostatních podnicích. Pokud zaměstnavatel tuto podmínku nesplní, je povinen vrátit poměrnou částku příspěvku, která odpovídá období, během kterého na zřízeném pracovním místě nebyla vykonávána pracovní činnost.

Za zřízení pracovního místa v chráněné dílně nebo na chráněném pracovišti u zaměstnavatele se považuje zvýšení počtu pracovních míst, které představuje v průměru za 12 kalendářních měsíců ve srovnání se stejným předchozím obdobím celkový nárůst počtu jeho zaměstnanců. Ke zvýšení počtu pracovních míst nemusí dojít, pokud zaměstnavatel doloží, že došlo ke zrušení pracovních míst v důsledku nadbytečnosti.

Zaměstnavatel je povinen do 30 kalendářních dnů ohlásit všechny změny na těch pracovních místech v chráněné dílně nebo na chráněném pracovišti, na která mu byl poskytnut příspěvek.

Příspěvek je financován především prostřednictvím NP II-2 Podpora zaměstnanosti osob se zdravotním postižením. V roce 2010 bylo vytvořeno 1 631 pracovních míst, na která bylo umístěno 1 838 osob se zdravotním postižením. 1 599 pracovních míst bylo financováno ze státního rozpočtu částkou 14 tisíc euro, 32 pracovních míst financovaných z projektu NP II-2 částkou 248 tisíc euro.

Příspěvek na obnovu nebo technické zhodnocení hmotného majetku chráněné dílny nebo chráněného pracoviště

Poskytuje se na základě § 57a zákona o zaměstnanosti.

Zaměstnavateli, který provozuje chráněnou dílnu nebo chráněné pracoviště nebo osobě se zdravotním postižením, která provozuje nebo vykonává samostatnou výdělečnou činnost v chráněné dílně nebo na chráněném pracovišti, může úřad na základě písemné žádosti přiznat příspěvek na obnovu nebo technické zhodnocení hmotného majetku dílny nebo pracoviště. Pokud žádost předkládá plátce DPH, vstupní cena hmotného majetku bez DPH musí být vyšší než 995,82 euro.

Obnovou hmotného majetku se rozumí zakoupení nového hmotného majetku. Technické zhodnocení majetku je jeho zhodnocení podle zvláštních předpisů (podle zákona č. 595/2006 Z. z, o dani z příjmů v platném znění).

Příspěvek se může poskytnout, jestliže ke dni podání písemné žádosti:

- a) zaměstnavatel zaměstnával nejméně 3 roky před podáním žádosti nejméně 50 % osob se zdravotním postižením; osoba se zdravotním postižením, která má z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost vyšší než 70 % se pro účely poskytnutí příspěvku zaměstnavateli započítá za tři osoby se zdravotním postižením,
- b) osoba se zdravotním postižením provozovala nebo vykonávala samostatnou výdělečnou činnost v chráněné dílně nebo na chráněném pracovišti nejméně během dvou let.

Zdrojem financování příspěvků je státní rozpočet.

Při výběru dodavatelů strojů, zařízení, užitkových motorových vozidel nebo stavebních prací, na jejichž financování se příspěvek použije, se postupuje podle zvláštních předpisů.

Písemnou **žádost** o poskytnutí příspěvku předkládá **zaměstnavatel nebo osoba se zdravotním postižením**, která provozuje nebo vykonává samostatnou výdělečnou činnost v chráněné dílně či na chráněném pracovišti, úřadu, v jehož obvodu sídlí dílna nebo pracoviště, nebo má v něm osoba se zdravotním postižením, která provozuje samostatnou výdělečnou činnost, trvalý pobyt.

Součástí žádosti je **projekt**, který obsahuje zdůvodnění a cíl investičního záměru a informace o počtu zaměstnanců, informace o hospodářském výsledku, celkové náklady na obnovu nebo na technické zhodnocení majetku, vlastní podíl na financování nákladů, výši požadovaného příspěvku na obnovu strojů a zařízení, na užitkové motorové vozidlo, na stavební práce, na výstavbu nové provozovny, na komplexní změnu výrobního programu nebo výrobní technologie a písemné vyhlášení o výši dosud poskytnuté státní pomoci.

Úřad uzavírá písemnou dohodu se zaměstnavatelem nebo osobu se zdravotním postižením, která provozuje nebo vykonává samostatnou výdělečnou činnost v chráněné dílně či na chráněném pracovišti. Dohoda obsahuje osobní údaje účastníků dohody, provozované činnosti podle statistické klasifikace ekonomických činností, výši, termín a způsob poskytnutí příspěvku, způsob kontroly plnění dohodnutých podmínek, podmínky a způsob vrácení příspěvku nebo jeho části v případě nesplnění podmínek a další dohodnuté náležitosti.

Příspěvek na úhradu provozních nákladů chráněné dílny nebo chráněného pracoviště a na úhradu nákladů na dopravu zaměstnanců

Příspěvek se poskytuje fyzické nebo právnické osobě, pokud o něj požádá nejpozději do konce prvního kalendářního měsíce čtvrtletí následujícího po čtvrtletí, za který příspěvek žádá.

Za provozní náklady chráněné dílny či chráněného pracoviště, na které se zaměstnavateli poskytuje příspěvek, se považují

- a) nájem a náklady na služby spojené s nájmem,
- b) náklady, které souvisí s povinnými revizemi a náklady na pojištění objektu, ve kterém je chráněná dílna či chráněné pracoviště provozováno, pokud tento objekt vlastní zaměstnavatel,

- c) náklady na palivo a energii,
- d) vodné, stočné a náklady na odvoz a likvidaci odpadu,
- e) náklady na dopravu materiálu, hotových výrobků a na dopravu související s poskytováním služeb
- f) náklady na úhradu mzdy a zálohy na pojistné na zdravotní pojištění, sociální pojištění a příspěvku na starobní důchodové spoření, které platí zaměstnavatel za zaměstnance, pokud jsou osobami se zdravotním postižením,
- g) náklady na údržbu a opravy objektu, ve kterém je provozována chráněná dílna či chráněné pracoviště, pokud tento objekt vlastní zaměstnavatel a pokud tyto náklady souvisí s provozováním chráněné dílny nebo chráněného pracoviště,
- h) náklady na opravu a údržbu zařízení chráněné dílny či chráněného pracoviště, pokud toto zařízení vlastní zaměstnavatel,
- i) náklady, které souvisí se zajišťováním administrativy chráněné dílny či chráněného pracoviště.

Pokud je součástí nákladů i daň z přidané hodnoty a zaměstnavateli, který provozuje chráněnou dílnu či chráněné pracoviště, nevznikne nárok na odpočet daně, tato daň se považuje za provozní náklad chráněné dílny či chráněného pracoviště.

Náklady na dopravu zaměstnanců se zdravotním postižením jsou náklady zaměstnavatele související se zajištěním dopravy na místo výkonu zaměstnání a zpět.

Příspěvek poskytuje úřad práce, v jehož územním obvodu je zřízena chráněná dílna či chráněné pracoviště, a to **ve výši:**

- **2,5násobku** celkové ceny práce, která se vypočítává z průměrné mzdy zaměstnance v hospodářství Slovenské republiky za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku, který předchází roku, ve kterém se příspěvek poskytuje, na jednu osobu se zdravotním postižením, nebo
- **5násobku** téhož, na jednu osobu se zdravotním postižením, která má z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost vyšší než 70 %.

Příspěvek poskytuje příslušný úřad práce na základě dokladů, které prokazují vynaložené náklady.

V roce 2010 bylo prostřednictvím tohoto opatření podpořeno 17 844 pracovních míst, nárůst oproti roku 2009 je 5 176 pracovních míst. Ze státního rozpočtu bylo podpořeno 17 240 pracovních míst částkou 10 765 tis. euro a z projektu NP_II-2 604 pracovních míst částkou 367 tis. euro.

Tato částka obsahuje i příspěvky, které byly poskytnuty na úhradu provozních nákladů osobám se zdravotním postižením, které provozují chráněnou dílnu či chráněné pracoviště (viz kapitola Podpora samostatné výdělečné činnosti).

8. Statistické údaje

Zaměstnanost osob se zdravotním postižením

V roce 2010 bylo na Slovensku 26 491 zaměstnanců se zdravotním postižením, což jsou 2,2 % z celkového průměrného počtu zaměstnanců. Počet meziročně stoupl o 3,8 %. Podíl zaměstnanců se zdravotním postižením meziročně vzrostl o 0,2 procentního bodu.

Nezaměstnanost osob se zdravotním postižením

V evidenci uchazečů o zaměstnání bylo v roce 2010 průměrně 10 970 osob se zdravotním postižením. Jejich počet vzrostl meziročně o 1 613 osob. Podíl těchto uchazečů o zaměstnání představoval 2,9 % z celkového počtu uchazečů o zaměstnání.

Nástroje aktivních opatření na trhu práce v roce 2010

	počet vytvořených pracovních míst, resp. počet zařazených osob, resp. počet podpořených pracovních míst	částka vynaložených finančních prostředků v euro
dávka poskytovaná během vzdělávání a přípravy pro trh práce a během přípravy na pracovní uplatnění osoby se ZP	466	125 396,74
příprava na pracovní uplatnění osoby se ZP a oprávněné náklady	42	46 630,00
příspěvek na zřízení chráněné dílny nebo chráněného pracoviště	1 631	13 793 583,12
příspěvek na udržení osoby se ZP v zaměstnání	316	717 372,66
příspěvek osobě se ZP na provozování nebo vykonávání samostatné výdělečné činnosti	599	5 071 910,14
příspěvek na činnost pracovního asistenta	346	2327 023
příspěvek na úhradu provozních nákladů chráněné dílny nebo chráněného pracoviště a na úhradu nákladů na dopravu zaměstnanců	17 844	11 131 870,88

Zdroj: MPSVR SR, ÚPSVR a ŠÚ SR

9. Zdroje financování opatření na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Většina opatření, která jsou určena na podporu aktivní politiky zaměstnanosti - v našem případě speciálně osob se zdravotním postižením - se uskutečňuje prostřednictvím regionálních úřadů práce, sociálních věcí a rodiny. Finanční příspěvky na podporu zaměstnávání uchazečů o zaměstnání z řad osob se zdravotním postižením poskytuje stát ze **státního rozpočtu**. Významným a podstatným zdrojem financování opatření v letech 2008-2013 je **Národní projekt II-2** s názvem **Podpora zaměstnanosti osob se zdravotním postižením** realizovaný v rámci Operačního programu Zaměstnanost a sociální inkluze. Doba realizace projektu je rozvržena na období od 1.3.2008 do 31.12.2013. Rozpočet projektu činí celkem částku přes 33 milionů euro (1 128 593 pro Bratislavský kraj a 32 118 352 pro ostatní kraje). Cílem projektu je podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením poskytováním příspěvků na:

- přípravu na pracovní uplatnění osob se zdravotním postižením,
- vytváření pracovních míst v chráněných dílnách a na chráněných pracovištích,
- udržení pracovních míst poskytnutím příspěvku na úhradu provozních nákladů chráněných dílen a chráněných pracovišť,
- pracovního asistenta pro osoby se zdravotním postižením a
- zahájení samostatné výdělečné činnosti.

Projekt je financován **z prostředků Evropského sociálního fondu**, který je nejstarším strukturálním fondem Evropské unie. Poskytuje členským státům podporu při zavádění nových politik a systému boje proti nezaměstnanosti. Národní projekty na Slovensku realizuje MPSVR jako řídicí orgán prostřednictvím Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny a některých úřadů v jednotlivých regionech.

Projekt se poprvé úspěšně realizoval v letech 2004-2008. Jeho cílem v těch letech bylo zvýšení počtu nově vytvořených pracovních míst, zvýšení motivace osob se zdravotním postižením hledat uplatnění na otevřeném i podporovaném trhu práce, zvýšení motivace zaměstnavatelů vytvářet pracovní místa pro osoby se zdravotním postižením a zvýšení zájmu zaměstnavatelů, veřejného sektoru a nevládních organizací o spolupráci s úřady práce při zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

Prameny

Analýza potrieb a charakteristík osob so zdravotným postihnutím z hľadiska Dovoru o právach osob so zdravotným postihnutím [online]. Bratislava: Národná rada občanov so zdravotným postihnutím, 2011. 131 s. [cit. 2011-12-15]. Dostupné z: http://www.nrozp.sk/files/Analýza_potrieb.pdf

Európsky sociálny fond [online]. [cit. 2011-11-20]. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Dostupné z: http://www.esf.gov.sk/documents/2009/brozura_PROJEKTY_EU_print.pdf

Henzelová, E., L. Brychtová a K. Repková. *Report on the employment of disabled people in European countries. Slovakia* [online]. [Utrecht]: Academic Network of European Disability Experts, 2009. 22 s. [cit. 2011-05-24]. Dostupné z: <http://www.disability-europe.net/content/aned/media/SK-%20ANED%202009%20Employment%20Report%20Final.pdf>

Informačný občasník o integrácii a začleňovaní osôb so zdravotným postihnutím [online]. 2007, roč. 4, č. 7 [cit. 2012-02-05]. Dostupné z: <http://www.apzba.sk/data/MediaLibrary/47/príklady%20dobrej%20praxe.pdf>

Lekárska posudková činnosť dochodkového poistenia [online]. Slovenská poisťovňa [cit. 2011-11-20]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/lekarska-posudkova-cinnost-dochodkového-poistenia/947s>

Pohľad na pomoc občanom so zdravotným postihnutím pri umiestňovaní sa na trhu práce cestou pracovnej a sociálnej rehabilitácie [online]. Bratislava: Inštitút pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím, 2009. 15 s. [cit. 2011-04-20]. Dostupné z: http://www.iprba.sk/dokumenty/cspr/studijne_materialy/2009_2010/pomoc_obcanom.pdf

Podpora zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím [online]. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny [cit. 2011-06-14]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/sluzby-zamestnanosti/nastroje-aktivnych-opatreni-trhu-prace/podpora-zamestnavania-obcanov-so-zdravotnym-postihnutim.html?page_id=13317

Služby zamestnanosti [online]. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky [cit. 2011-04-19]. Dostupné z: http://www.employment.gov.sk/sluzby_zamestnanosti.html

Správa o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenskej republiky za rok 2010 [online]. Bratislava: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, 2011. 121 s. [cit. 2011-04-15] Dostupné z: http://www.employment.gov.sk/webzmluvy/sprava_o_socialnej_situacii_2010.pdf

SUCHÁ, Alica. *Rovnosť príležitostí občanov so zdravotným postihnutím a sociálne partnerstvá pre monitoring a odstraňovanie diskriminačných fenoménov na trhu práce* [online]. Bratislava: Národná rada so zdravotným postihnutím v SR, 2006. 58 s. [cit. 2011-06-20]. ISBN 80-969518-9-0. Dostupné z: <http://www.nrozp.sk/publikacie/rovnost.pdf>

Trendy sociálneho vývoja v Slovenskej republike. Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2011. 150 s. [online]. [cit. 2011-10-10]. Dostupné z: <http://portal.statistics.sk/files/trendy2011.pdf>

Výhody diverzity a implementácie nediskriminačných mechanizmov v oblasti zamestnanosti. [online]. Bratislava: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, 2010. 141 s. [cit. 2012-01-05] ISBN 978-80-89016-51-8.

Dostupné z: [http://www.snslp.sk/files/FINAL_STUDIE - EU_SAV.pdf](http://www.snslp.sk/files/FINAL_STUDIE_-_EU_SAV.pdf)

Výročná správa Inštitútu pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím, Mokrohájska č. 1 v Bratislave za rok 2010 [online]. Bratislava: Inštitút pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím, 2011. 44 s. [cit. 2011-04-20]. Dostupné z: http://www.iprba.sk/dokumenty/skola/vyroczna_sprava_2010.pdf

Výročná správa Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím v SR na rok 2010 [online]. Bratislava: Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR, 2011. 31 s. [cit. 2011-11-12]. Dostupné z: http://www.nrozp.sk/files/VS_NROZP_2010.pdf

Záhorcová, Viera et al. *Biela kniha*. Príklady dobrej praxe z oblasti podporovaného zamestnávania zo Slovenska, Českej republiky a Veľkej Británie. [online]. Bratislava: Agentúra podporovaného zamestnávania, 2009. 41 s. [cit. 2012-01-10] ISBN 978-80-970384-7-2.

Dostupné z: <http://www.apzba.sk/data/MediaLibrary/31/biela%20kniha%20.pdf>

Zamestnávanie občanov so ZP [online]. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny [cit. 2011-06-14].

Dostupné z: http://www.upsvar.sk/buxus/generate_page.php?page_id=13018

Zákony

SLOVENSKO. *Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce* [online]. [cit. 2011-11-15].

Dostupné z: <http://www.employment.gov.sk/legislativa.html>

SLOVENSKO. *Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti* [online].

[cit. 2011-11-15]. Dostupný z: <http://www.employment.gov.sk/legislativa.html>

SLOVENSKO. *Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení* [online]. [cit. 2011-11-15].

Dostupné z: <http://www.employment.gov.sk/leg-socialne-poistenie.html>

SLOVENSKO. *Zákon č. 365/2004 Z.z., o rovnakom zachádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon)* [online]. [cit. 2011-11-15].

Dostupné z: http://www.diskriminacia.sk/?q=a_legislation/antidiscact

www stránky

SLOVENSKO. MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *MPSVR: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny* [online]. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.employment.gov.sk/ministerstvo.html>

SLOVENSKO. ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. *Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny* [online]. [cit. 2012-04-11].

Dostupné z: <http://www.upsvar.sk/>

SLOVENSKO. NÁRODNÁ RADA OBČANOV SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM. *Národná rada občanov so zdravotným postihnutím* [online]. © 2012 [cit. 2012-03-29]

Dostupné z: <http://www.nrozp.sk/index.php/uvodna-stranka-nrozp>

SLOVENSKO. SLOVENSKÝ SVÄZ TELESNE POSTIHNUTÝCH. Zamestnanie. *Slovenský sväz telesne postihnutých* [online]. © 2012 [cit.2011-09-15]. Dostupné z: <http://www.sztp.sk/poradenstvo/zamestnanie.html>

SLOVENSKO. INŠTITÚT PRE PRACOVNÚ REHABILITÁCIU OBČANOV SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM. *Inštitút pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím* [online]. [cit. 2011-04-20]. Dostupné z: <http://www.iprba.sk/index.php>

SLOVENSKO. AGENTÚRA PODPOROVANÉHO ZAMESTNÁVANIA. *Agentúra podporovaného zamestnávania* [online]. © 2012 [cit. 2012-03-27]. Dostupné z: <http://www.apzba.sk/index.php?rain=sk>

SLOVENSKO. SLOVENSKÁ ÚNIA PODPOROVANÉHO ZAMESTNÁVANIA. *Slovenská únia podporovaného zamestnávania* [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.supz.sk/>

SLOVENSKO. SLOVENSKÁ ÚNIA CHRÁNENÝCH DIELNÍ. *Slovenské únia chránených dielní* [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.uniachranenedielne.sk/>

SLOVENSKO. INTEGROVANÝ SYSTÉM TYPOVÝCH POZÍCIÍ. *Integrovaný systém typových pozícií* [online]. ©1999-2010 [cit. 2012-01-05]. Dostupné z: <http://www.istp.sk/>

Přílohy

Příklady dobré praxe

Kavárna Radnička

Tento projekt zaměstnávání osob se zdravotním postižením na otevřeném trhu práce připravilo Občanské sdružení Inklúzia ve spolupráci s agenturou podporovaného zaměstnávání. Kavárna Radnička je příkladem chráněné dílny, která vznikla díky spolupráci neziskové organizace a Magistrátu hl. města Bratislavy a na zřízení které spolupracovali neziskový sektor (OZ Inklúzia, Agentura podporovaného zaměstnávání), městské zastupitelství (Městský úřad Bratislava, Městské muzeum Bratislava), místní státní administrativní orgány (Úřad práce Bratislava), střední škola (Združená hotelová akadémia), donoři (např. Nadácia otvorenej spoločnosti) a mnozí sponzoři z podnikatelského sektoru i dobrovolníci.

Bratislavské městské zastupitelství bylo hlavním partnerem při zahájení projektu. Pomohlo s vyhledáním vhodných prostor; kavárna sídlí v prostorách Městského muzea v centru města. Úřad práce poskytl vstupní finanční podporu na zřízení pracovních míst pro osoby s postižením v celkové částce 800 000 SKK; tato částka odpovídala zřízení čtyř pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením. Sdružená hotelová akademie poskytla učitele, Nadace otevřené společnosti grant na odstartování projektu.

Projekt je výjimečný tím, že zaměstnává mladé osoby s mentálním postižením jako číšníky. Po odborné přípravě jsou připraveni na profesi, ve které se mohou plně realizovat, učí se komunikovat s lidmi a stávají se ekonomicky i sociálně nezávislí. Poskytuje stejné služby jako kterákoliv jiná kavárna ve městě, ale pod dohledem dvou kvalifikovaných číšníků zde pracují číšníci s mentálním postižením. I přes silnou konkurenci si po svém vzniku našla své zákazníky, kteří se do ní vracejí. Tento příklad chráněné dílny spojuje princip charity s poskytováním služeb, které jsou konkurenceschopné i na otevřeném trhu.

Chráněná dílna byla otevřena ve spolupráci s Úřadem práce v Bratislavě v lednu 2001.

Před nástupem absolvovali mladí lidé s postižením šestiměsíční kurz, kde se pod vedením učitelů z hotelové akademie školili v profesi číšník. Kurz byl doplňován vzděláváním, které vedli lektoři z agentury podporovaného zaměstnávání. Adepti na práci v kavárně získali praktickou podporu a poradenství v oblasti poskytování příspěvků, komunikace, asertivity a jiných záležitostí týkajících se zaměstnání. Aby byla kvalita poskytovaných sužeb trvale zaručena, procházeli číšníci se zdravotním postižením i po absolvování základní přípravy pravidelnými krátkodobými tréninky, takže po určité době byli kromě práce číšníka schopni např. připravovat míchané nápoje, dezerty a zmrzlinové poháry podle předem zadaných receptů.

Nejnáročnější záležitostí prvního období fungování kavárny byla stabilizace profesionálních číšníků. Jejich fluktuaci se podařilo zastavit po dvou letech provozu kavárny.

Do Radničky byli pravidelně zvány známé osobnosti, které vždy dvě hodiny obsluhovaly hosty a připravovaly míchané nápoje. Kavárna tím propagovala myšlenku solidarity s postiženými v širší veřejnosti a pomáhala ji přesvědčit, že zaměstnávání lidí se zdravotním postižením dává smysl. Kromě klasických služeb kavárenského typu se v kavárně konaly různé akce jako kulturní programy pro děti i dospělé, tiskové konference, uvádění knih na trh, klubová setkání, prezentace firem a představování grantových projektů, které přitahovaly pozornost návštěvníků tak, že později navštěvovali kavárnu pravidelně.

Tyto akce byly kromě toho také dalším finančním zdrojem pro chod kavárny. Co se týče finanční soběstačnosti, zkušenost s provozem kavárny ukázala, že kavárna je

schopna pokrýt režijní náklady (mzdy, nájem, sociální pojištění zaměstnanců) po čtyřech až pěti letech provozu.

Chráněná dílna Radnička postupně rozšiřovala svoje aktivity. Začala nabízet cateringové služby mimo prostor kavárny, prodávaly se zde produkty a výrobky dalších dvaceti chráněných dílen z celého Slovenska. V roce 2002 vzniklo v rámci kavárny tréninkové centrum pro osoby se zdravotním postižením. Po absolvování vzdělání pomáhá agentura podporovaného zaměstnávání účastníkům kurzu najít práci v jiných kavárnách a restauracích v Bratislavě. Od roku 2008 se pořádají každoročně prodejní trhy, kde se prodávají výrobky chráněných dílen a zařízení sociálních služeb ze Slovenska i Čech.

Od října 2009 byla Radnička z důvodu rekonstrukce Muzea města Bratislavy, v prostorách kterého sídlí, také v rekonstrukci, a tím pádem zavřena.

Své prostory otevřela znovu začátkem dubna letošního roku. Číšníci, kteří v ní pracovali před rekonstrukcí, jsou zaměstnáni na jiných pracovištích s obsluhou, tři z nich našli plnohodnotné pracovní uplatnění. Tři roky rekonstrukce využili číšníci na trénink a přípravu dalších pracovníků se zdravotním postižením na získání nových znalostí jak z teorie, tak z praxe. Ve spolupráci s hotelovou akademií absolvovali kurzy vaření kávy, přípravy míchaných nápojů, zúčastnili se kurzu o nejlepšího číšníka a trénovali organizování cateringových akcí. V znovu otevřené kavárně je zaměstnáno šest číšníků se zdravotním postižením a dva účtující číšníci. V kavárně bude zřízeno tréninkové pracoviště pro další pracovníky se zdravotním postižením. Provoz se otvírá jako chráněná dílna, ve které bude snaha motivovat a připravit číšníky směrem k otevřenému trhu práce. Jejím cílem je podpora osob se zdravotním postižením na jejich cestě k plné participaci na společenském životě.

Chráněné dílny ve Speciální základní škole internátní v Námestově

Škola zřídila ve svých prostorách sedm chráněných dílen a zaměstnala v nich 13 osob se zdravotním postižením, které byly evidovány na úřadu práce, sociálních věcí a rodiny v Námestově. Chráněné dílny jsou zaměřeny na domácí práce, údržbu v domácnosti, vzdělávání žáků v oblasti informačních technologií, digitální fotografii a estetickou výchovu. Zároveň byly vytvořeny chráněné dílny pro sociální pracovníky a dva vrátné. Činnost pracovníků chráněných dílen je zaměřena na pomoc dětem s mentálním a vícenásobným postižením při jejich manuálních činnostech a ve výchovném procesu. Největším přínosem zaměstnávání osob se zdravotním postižením ve speciální škole je empatie těchto osob vůči žákům, kterým pomáhají a asistují během výchovně-vzdělávacího procesu.

Uč se a získej práci v IBM

Národní rada občanov so zdravotným postihnutím v SR ve spolupráci se společností IBM na Slovensku tři roky po sobě pomáhala osobám se zdravotním postižením zvýšit šance na uplatnění se na trhu práce prostřednictvím společného projektu „Learn and get job in IBM“. Vzdělávací program pro lepší uplatnění na pracovním trhu sestával z kurzu anglického jazyka a tréninku PC zručností.

Do vzdělávacího programu měla možnost se zapojit osoba se zdravotním postižením, která měla alespoň komunikativní znalost anglického jazyka a základní dovednosti při práci s počítačem.

O vzdělávání projevilo zájem 37 osob s různým druhem zdravotního postižení. Z celkového počtu uchazečů vybrala společnost IBM 14 osob, které byly na základě úrovně znalostí anglického jazyka rozděleny do dvou skupin. Výuka anglického jazyka trvala 5 měsíců a probíhala jednou týdně dvě vyučovací hodiny. Kromě toho účastníci absolvovali vzdělávání v počítačových programech Microsoft Excel a Lotus Symphony.

Kromě certifikátu o absolvování kurzu získali absolventi možnost ucházet se o jednu z mnoha pracovních pozic, které IBM pro osoby se zdravotním postižením vytváří.

Tento projekt je příkladem dobré spolupráce neziskového a podnikatelského sektoru.

Firmy Montrade, s.r.o. a Baltrade, s.r.o.

Firma sídlí v Považské Bystrici, zaměstnává 70 až 80 lidí ve firmě Montrade a 25 lidí ve firmě Baltrade. V roce 2008 obdržela od podpředsedu vlády SR pro vědomostní společnost, evropské záležitosti, lidská práva a menšiny ocenění jako nejlepší zaměstnavatel osob se zdravotním postižením v Trenčinském kraji. Firma Montrade má statut chráněné dílny a je největší firmou zaměstnávající osoby se zdravotním postižením na Slovensku. Pracuje v ní přibližně 65 osob se zdravotním postižením. Působí v oblasti textilního průmyslu, vyrábí pracovní oděvy a jiné textilní výrobky, včetně pomůcek pro vozíčkáře - fusaky, pláštěnky, tašky, antidekubitní sedací podložky. Až 80 % zakázek jsou zakázky pro chráněnou dílnu, 20 % tvoří komerční zakázky. Firma Baltrade, s.r.o. pracuje pro firmu Montrade, s.r.o., její pracovní náplní je především balení nábytkových komponentů pro dánskou společnost. Spolupracuje především se zahraničními firmami. Ve firmě Baltrade pracuje přibližně 25 zdravotně postižených. Odběratelé oceňují důvěru, kvalitu výrobků, serióznost firmy i relativní jistotu, že cena výrobků se zásadně nezmění v střednědobém horizontu.

Při přijímání nových pracovních sil je pro firmy rozhodující především rozsah poškození, předchozí zkušenost s pracovním procesem a chuť do práce a možnost práce na směny vzhledem k tomu, že lidé dojíždějí do práce i 40 km.

Firma se snaží zaměstnancům vycházet vstříc v otázce flexibility pracovní doby. Prosazuje rodovou rovnost, při náboru neupřednostňuje žádné pohlaví.

Zdravotně postižení zaměstnanci si váží skutečnost, že mají práci. Charakterizuje je především odhodlání dosáhnout více než ti, kteří postižení nejsou. Mají vysokou motivaci, vysoké pracovní nasazení, zanícení pro sebezdokonalování, dobře se adaptují v kolektivu, přičemž je důležité, aby v kolektivu pracovali vedle zdravotně postižených i lidé bez handicapu. Velmi pozitivně jsou hodnoceny aktivity firmy ze strany rodinných příslušníků osob se zdravotním postižením, protože v regionu není mnoho pracovních příležitostí pro tyto osoby.

Agentura podporovaného zaměstnávání při M-PROMEX, s.r.o., Kysucké Nové Mesto

Společnost M-PROMEX, s.r.o. byla založena v roce 1998. Její činnost se orientovala na různé druhy podnikání. V roce 2002 přišlo ve společnosti k zásadním změnám jednak ve změně statutárních zástupců a ve změně sídla, jednak v náplni činnosti. V novém sídle bylo založeno Stredisko pro rozvoj lidských zdrojů. Ve spolupráci s okresním úřadem práce společnost M-PROMEX, s.r.o. zřídila dvě chráněné dílny, ve kterých pracuje celkem 20 osob se zdravotním postižením. Vzhledem ke zkušenostem se zaměstnáváním zdravotně postižených i s realizací dalších projektů společnost rozšířila své aktivity o výkon činnosti agentury podporovaného zaměstnávání od roku 2005.

Agentura svou činnost založila na projektovém principu, na navrhování, získávání a realizaci projektů. Postupem doby realizovala osm projektů pro potřeby úřadů práce, sociálních věcí a rodiny v Martině, Žilíně, Čadci, Považské Bystrici a Ružomberku.

Agentura spolupracuje se zaměstnavateli ve třech rovinách.

Jednou je realizace projektů, jejichž cílem je přispívat k rozvoji zaměstnatelnosti klientů, dlouhodobě nezaměstnaných a osob se zdravotním postižením, a tím zvýšit jejich šance integrovat se na trhu práce. I když se orientuje především na práci s klienty, snaží se poskytovat informace o regionálním trhu práce i z pohledu zaměst-

navatelů. K vybraným tématům zajišťuje lektory a poradce z významných podniků regionu.

Druhou rovinou je poradenství pro zaměstnavatele v oblasti práce s dlouhodobě nezaměstnanými a zdravotně postiženými. Poradenství poskytuje na principu dobrovolnosti a bez nároku na finanční odměnu.

Třetí rovinou je spolupráce společnosti se zaměstnavateli v oblasti provozování chráněných dílen. Sama provozuje dvě chráněné dílny. Jedna se zabývá „počítačovým zpracováním údajů“ a pracuje v ní 7 osob se zdravotním postižením. Zaměstnanci této dílny zpracovávají za pomoci příslušného softwaru operativní agendu; do informačního systému odběratele ukládají potřebné údaje. Činnost této chráněné dílny je modelem spolupráce s významným regionálním zaměstnavatelem, zakázka se realizuje na základě dlouhodobé smlouvy na dobu neurčitou.

V provozu druhé dílny pracuje 13 zaměstnanců se zdravotním postižením. Je modelem spolupráce s velkým počtem malých, středních i velkých firem. Orientuje se převážně na výrobu pracovních oděvů na zakázku. Při této činnosti je nutné permanentně věnovat pozornost udržení a rozvoji spolupráce se stálými zákazníky, ale i získávání nových. Tato spolupráce vytváří podmínky pro ekonomické přežití obou dílen a zároveň je nástrojem na udržení zaměstnanců se znevýhodněním. Vedlejším efektem spolupráce je šíření myšlenky podporovaného zaměstnávání prostřednictvím zadávání zakázek chráněným dílnám.

Činnost této agentury je propojením několika projektových, podnikatelských a poradenských aktivit. Spoluprací se zaměstnavateli v regionu, i působením jako přímý zaměstnavatel osob se zdravotním postižením přesahuje rovinu úzko pojímané činnosti agentury podporovaného zaměstnávání.

Angelika, 22 let, lehčí mentální postižení

Angelika je klientkou Agentury podporovaného zaměstnávání v Bratislavě, absolvovala střední školu se specializací pečovatelka. První dva roky po absolvování školy byla klientkou denního domova sociálních služeb, kde pomáhala s péčí o klienty s těžším postižením. Potom, co se rodina dověděla o Agentuře podporovaného zaměstnávání, přestěhovala se do Bratislavy, a začala docházet do agentury s cílem poradenství a získání pravidelného zaměstnání k přiznanému částečnému invalidnímu důchodu. Vzhledem k dosaženému vzdělání se agentura zaměřila na možnost získat pro ni zaměstnání sanitářky-pečovatelky v nemocnici nebo v pečovatelské službě. Po čtyřech měsících, během kterých jí byla věnována péče v agentuře, začala týdně docházet do domova důchodců, kde vypomáhala pod dohledem pracovní asistentky při ranní hygieně ležících pacientů. Během tréninku prohloubila svůj vztah ke starším lidem a získala praktické pečovatelské zkušenosti, kterými navázala na teoretickou přípravu ze školy. Podle vyjádření zaměstnavatele postupně zvládala jednotlivé úkony i přes drobné neúspěchy. Problémy se dostavily při zařazení do pracovního kolektivu, zejména ze strany stávajících pracovníků. Přesto, že byly poučeny, nebylo lehké vzájemné vztahy konsolidovat. I z toho důvodu během tréninku Angeliku doprovázela její pracovní poradkyně, která kromě sledování jejich pokroků v pracovní oblasti pomáhala i její adaptaci na nové prostředí. Svým přístupem k Angelice nabízela ostatním zaměstnancům model komunikace a sociálních vztahů. Angelika se během tréninku a později zaměstnání na tomto pracovním místě stala sebevědomější a pracuje zde jako pečovatelka na poloviční úvazek.

Ladislav, 32 let, zrakově postižený

Klientem Agentury podporovaného zaměstnávání v Bratislavě je také Ladislav, který je nevidící. Má rodinu, manželku a dvě děti. Je samostatný, orientuje se pomocí svého psa. Je vyučený košíkář, ale vzhledem k tomu, že touto prací neživí svou rodinu,

nevěnuje se jí. Proto se rozhodlo, že absolvuje rekvalifikační kurz klasické masáže. Po jeho absolvování kontaktoval agenturu podporovaného zaměstnávání s tím, že by si chtěl najít práci v tomto oboru. Téměř dva roky pracoval jako pomocný stolař v chráněné dílně ve vedlejším pracovním poměru a současně prováděl příležitostní masáže v salónu krásy, kde získával praxi. Tyto práce ho neuspokojovaly zejména finančně, proto měl zájem o práci maséra na plný úvazek. Agentura podporovaného zaměstnávání mu byla nápomocná při kompletizaci dokladů o invaliditě, poskytla poradenství a pomohla mu při získání pracovního místa v nestátním zdravotnickém zařízení. Zaručila se jeho odbornost,

Podporovala ho na pracovním místě, řešila akutní problémy, které se vyskytovaly vzhledem k jeho postižení a potřebě stálé komunikace s jeho klienty. Jako masér byl na tomto místě zaměstnán v trvalém pracovním poměru přes tři roky. Poté změnil místo působení, získává zkušenosti na jiném pracovišti. Sám zjistil, že jeho kvalifikaci a vzdělání formou rekvalifikace nerespektuje každý zaměstnavatel, proto se rozhodl získat úplné střední odborné vzdělání formou studia při zaměstnání na střední zdravotnické škole. Po ukončení studia a nabytí úplného středního odborného vzdělání se rozšířila možnost jeho dalšího pracovního uplatnění. Přestože je dlouhodobým klientem agentury podporovaného zaměstnávání, je z jeho postojů zřejmé, že je ne správné cestě za svou nezávislostí a uplatněním se v životě.

Výkladový slovník

Agentura podporovaného zaměstnávání - právnická nebo fyzická osoba, která poskytuje osobám se zdravotním postižením a dlouhodobě nezaměstnaným služby zaměřené na usnadnění získání zaměstnání nebo na udržení zaměstnání a zaměstnavatelům na ulehčení získání zaměstnance, kterým je osoba zdravotně postižená nebo dlouhodobě nezaměstnaná. Svou činnost může vykonávat na základě písemné smlouvy, kterou uzavírá s příslušným úřadem práce, sociálních věcí a rodiny, který pro tuto činnost vydává na základě žádosti povolení na dobu neurčitou.

Chráněná dílna a chráněné pracoviště - Pracoviště zřízena právnickou nebo fyzickou osobou, ve kterých pracuje nejméně 50 % osob se zdravotním postižením, které nejsou schopny najít si zaměstnání na otevřeném trhu práce, nebo pracoviště, na (ve) kterých se osoby se zdravotním postižením zaškolují nebo připravují na práci **ve kterých jsou pracovní podmínky včetně nároků na pracovní výkon přizpůsobeny zdravotnímu stavu osob se zdravotním postižením.** Chráněné pracoviště může být i jednotlivé pracovní místo zřízeno i v domácnosti osoby se zdravotním postižením, které bylo vytvořeno a přizpůsobeno zdravotnímu stavu této osoby.

Invalidita - dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav osoby, u které je z tohoto důvodu pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost vyšší než 40 % ve srovnání se zdravou fyzickou osobou.

Náhradní plnění - zaměstnavatel může povinnost zaměstnávat osoby se zdravotním postižením plnit i zadáním zakázky vhodné na zaměstnávání osob se zdravotním postižením, tj. chráněné dílně nebo chráněnému pracovišti, nebo osobě se zdravotním postižením, která provozuje nebo vykonává samostatnou výdělečnou činnost. Výše zakázky na jednu osobu se zdravotním postižením je 0,8 % násobek celkové ceny práce vypočtené z průměrné mzdy zaměstnance v hospodářství SR za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku, který přechází roku, ve kterém zaměstnavatel povinnost plní.

Pokud zaměstnavatel nesplní ani jednu z uvedených skutečností, je povinen zaplatit odvod za neplnění povinného podílu nejpozději do konce března následujícího roku za každou osobu, která mu do splnění povinného podílu schází, ve výši 0,9násobku celkové ceny práce stanovený podle výše uvedených kritérií.

Posuzování invalidity - posuzování dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a poklesu schopnosti vykonávat výdělečnou činnost. Posuzování provádí posudkový lékař sociálního pojištění příslušné pobočky Sociální pojišťovny.

Povinný podíl - zaměstnavatel, který zaměstnává nejméně 20 zaměstnanců, má povinnost zaměstnávat osoby se zdravotním postižením, pokud jsou vedeny v evidenci uchazečů o zaměstnání na úřadu práce, v počtu 3,2 % z celkového počtu jeho zaměstnanců. Pokud zaměstnává osobu se zdravotním postižením, která má z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost vyšší než 70 %, započítává se, jako kdyby zaměstnával tři osoby se zdravotním postižením.

Pracovní asistent - zaměstnanec nebo fyzická osoba, která poskytuje pomoc zaměstnanci, nebo osobě samostatně výdělečně činné, která je osobou zdravotně

postiženou, při vykonávání zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti a osobních potřeb během pracovní doby nebo výkonu samostatné výdělečné činnosti, nebo zaměstnanec či fyzická osoba, která poskytuje znevýhodněnému uchazeči o zaměstnání, který je osobou zdravotně postiženou, pomoc při zapracování nebo přípravě na pracovní uplatnění a při výkonu jejich osobních potřeb během zapracování nebo přípravy na pracovní uplatnění. Podmínkou je, že tato osoba musí mít nejméně 18 let věku a musí být způsobilá k právním úkonům.

Pracovní rehabilitace - věcná **dávka poskytovaná** fakultativně **z úrazového pojištění**, která má podpořit snahu poškozeného o pracovní a sociální reintegraci. Je definována jako výcvik potřebný k získání pracovní schopnosti na výkon dosavadní činnosti poškozeného, nebo jiné vhodné činnosti poškozeného. Za jinou činnost se považuje činnost odpovídající zdravotní způsobilosti zaměstnance nebo jiné fyzické osoby, která zodpovídá zdravotní způsobilosti na práci s přihlédnutím k věku, pracovní schopnosti a kvalifikaci. **Dávka se může poskytnout** při splnění podmínek stanovených zákonem poškozenému, **pokud utrpěl pracovní úraz**, nebo u něj byla zjištěna **nemoc z povolání**.

Sociální podnik - právnická nebo fyzická osoba, která zaměstnává zaměstnance, kteří byli před přijetím do pracovního poměru znevýhodněnými uchazeči o práci v počtu nejméně 30 % z celkového počtu jeho zaměstnanců, poskytuje pomoc a podporu při hledání zaměstnání na otevřeném trhu práce zaměstnancům, kteří byli před přijetím do pracovního poměru znevýhodněnými uchazeči o zaměstnání, nejméně 30 % z finančních prostředků získaných z příjmu z předmětu činnosti, které zůstanou po úhradě všech výdajů na předmět činnosti v příslušném zdaňovacím období, použije na vytváření nových pracovních míst nebo na zlepšování pracovních podmínek.

Uchazeč o zaměstnání - osoba, která chce pracovat, může pracovat, hledá zaměstnání a je v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce, sociálních věcí a rodiny.

Zájemce o zaměstnání - osoba, která si hledá zaměstnání nebo má zájem o poskytování odborných poradenských služeb a služeb vzdělávání a přípravy pro trh práce a n

Zdravotní postižení - je výsledkem poruchy tělesné struktury nebo tělesné funkce, která má dlouhodobé následky a znamená omezení činnosti a omezení při zapojení se do životních funkcí. Významný vliv na omezení aktivit a participaci mají faktory vnějšího životního prostředí. Pro účely zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zaměstnanosti je osoba se zdravotním postižením ta, která je uznána invalidní (pokles schopnosti výdělečné činnosti více než 40 %), nebo osoba, která má schopnost výdělečné činnosti sniženu o 20 %, nejvýše o 40 %.

Znevýhodněný uchazeč o zaměstnání - (kromě jiných) - osoba, která ztratila se zdravotních důvodů schopnost vykonávat své dosavadní zaměstnání a není osobou se zdravotním postižením, osoba, která má pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost o 20 %, nejvýše o 40 % a osoba se zdravotním postižením.